

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. h. c. ing. KONRAD HARTMANN: A háború rokkantjairól való gondoskodás	273
Dr. HAHN DEZSŐ: A baleseti sérülések következményeinek megszokása	280
A magyarországi szociáldemokrata párt a háború rokkantjaiért	288
A külföldiek biztosítása a háború alatt	294

SZEMLE:

<i>A háború rokkantjai</i>	288
Az osztrák szociáldemokraták javaslata a háborúban megrokkantak ellátásáról. — Munkaközvetítés a hadi sérültek részére Ausztriában. — A tüdőbeteg rokkantak. — A porosz hadügyminisztérium és a birodalmi biztosítási hivatal. — A háborúban résztvevők üdüléséről való gondoskodás. — A háborúban elesettek hozzátartozóinak és a háború rokkantjainak ellátása. — A németországi szakszervezetek és a hadisérültek. — A hadbavonultak segélyének hatása a harckésztségre. — A háborúban megsérültek kiképzése műipari iskolákon.	294
<i>Munkásbiztosítás</i>	294
Olasz honosok baleseti járadéka. — Hadbavonult sérültek járadékának folyósítása. — Internált egyének biztosítási kötelezettsége. — Az Országos Pénztár háűikölcsönjegyzése. — Kórházi ápolási díj. — Balesetbiztosítási járulékkövetelések behajtása. — Kerületi pénztárak önkormányzata. — Az Országos Pénztár alkalmazottai. — Az országos gazdasági munkásbiztosító pénztár. — Az osztrák betűgyminisztérium a hadifoglyok biztosítási kötelezettségéről. — A németbirodalmi betegsegélyező pénztárak háború alatti működéséről. — Orosz-lengyel munkások biztosítási kötelezettsége a háború alatt Németországban. — A munkásbiztosítási intézményeknek van-e megtérítési igényük az állami ellátásra vonatkozó törvény alapján? — Járványos betegség veszélye mint üzemi baleset. — Állandó munkaképtelenek nem tarthatnak igényt táppénzre.	298
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony.</i>	301
A magyarországi szakszervezetek vagyoni állapota 1914-ben. — A magánalkalmazottak jogviszonya és a háború. — A háborúból hazatértek szolgálati szerződése. — Fölszabadulás előtt álló tanoncok hadbavonulása. — Osztrák munkaadókkal szemben támasztott ipari követelések az ipartörvény 176. §-ának mellőzésével, rögtön a rendes birói úton érvényesítendő. — A németországi szakszervezetek a háború kiencedik hónapjában. — Ki felelős a munkabérért? — Ostromállapot és szerződészegő munkások. — Belga bányamunkások sztrájkja. — Olaszország tízéves szociálpolitikai fejlődése.	302
<i>Szakirodalom</i>	301
Gelléri Mór legújabb könyvei. — Javaslatok a rokkantkérdés megoldására.	302
JOGGYAKORLAT	
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
Telefon: 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

G

almozott

zö

rt a lábat
ven küld

sa

rut 9.

MOS

üintézet

ója.

ámozó-
nnemű
tányos
t szál-

64. sz.

A MUNKÁSÜGYI SZEMLE

a gyakorlati szociálpolitika organuma. Minden pártpolitikától függetlenül tudományos alapon tárgyalja a szociálpolitika körébe tartozó kérdéseket. A szociálpolitika minden terén a tudomány és gyakorlati haladás álláspontját ismerteti. Igyekszik e kérdések iránt a közönség figyelmét, érdeklődését felkelteni és ébrentartani.

Különös gondot fordít arra, hogy a *munkásbiztosítás, szociális egészségügy, a munkásvédelem és a munkaviszony* iránt érdeklődőknek útmutatóul szolgáljon s mindazokat, akik munkásügyekkel hivatásszerűen foglalkoznak, rendszeresen tájékoztassa. Evégből ismerteti az idevágó törvényhozást és tudományos irodalmat, közli a joggyakorlatot (elvi fontosságú döntéseket) és megvitatja a munkásbiztosítás és munkaviszony tudományos és gyakorlati kérdéseit.

A Munkásügyi Szemlét szerkeszti: **Kis Adólf**, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója. Társszerkesztők: **dr. Hahn Dezső**, az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár főorvosa, és **dr. Stein Fülöp** kórházi főorvos.

A Munkásügyi Szemle közleményeit a szociálpolitikai törekvések hivatott képviselői írják. Többek között az első öt évfolyamba írtak:

Ágoston Péter, jogakadémiai tanár. **Baumgarten Nándor dr.**, egyetemi m. tanár, köz. igazgatási bíró. **Brod Betty** író (Wien). **Brod J.** (Wien), az »Arbeiterschutz« szerkesztője, **Böhm Vilmos** szakíró. **Bud János** miniszteri s. titkár. **Farkas Elek**, az Építőmesterek orsz. szövetsége igazgatója. **Farkas Geiza dr.**, **Frässdorf Julius** (Dresden), a német pénztárak főszövetségének elnöke. **Fáy Gyula dr.**, miniszteri tanácsos, az Országos gazdasági munkásbiztosító pénztár igazgatója. **Ferenczi Imre dr.**, a székesfőváros szociálpolitikai előadója. **Friedrich Vilmos dr.**, egyetemi m. tanár, főorvos. **Forel Ágoston** tanár (Svájc). **Fodor Ármán dr.**, kúriai bíró. **Gallai Marcell**, az Országos Pénztár titkára. **Garbai Sándor**, a Magyarországi Építőmunkások Szövetségének titkára. **Gelléri Mór**, az Iparegyesület igazgatója. **Györy Tibor dr.** egyetemi magántanár. **Hahn Dezső dr.**, az Országos Pénztár főorvosa. **Harkányi József** miniszteri titkár-bíró. **Hartmann Konrád dr.** (Berlin), a német birodalmi biztosítási hivatal tanácselnöke. **Hazay Gyula dr.**, miniszteri osztálytanácsos, a Budapesti Munkaközvetítő Intézet igazgatója. **Heller Farkas dr.**, műegyetemi m. tanár. **Hlavács Kornél** miniszteri titkár-bíró. **Jászai Samu**, a Szakszervezeti Tanács titkára. **Kiss Gyula dr.**, szakorvos. **I. I. de Roode** szerkesztő (Amszterdam). **Jezsovits János dr.**, miniszteri titkár. **Koch Károly**, törvénytudós bíró. **Kramolin Ernő dr.**, a Budapesti Munkásbiztosítási Választott Biróság elnöke. **Lévai József dr.**, sebészfőorvos, az Országos Pénztár h. főorvosa. **Lukács Hugó dr.**, főorvos (Köszvár). **Méhely Kálmán**, a Magyar Vas- és Gépgyárak Országos Egyesületének igazgatója. **Moldoványi István dr.**, ipari főfelügyelő. **Meszlény Artur dr.**, egyetemi m. tanár, bíró. **Pap Dezső dr.**, miniszteri osztálytanácsos. **Pap Géza dr.**, miniszteri osztálytanácsos-bíró. **Pikler Gyula dr.**, statisztikai hivatali aligazgató. **Rónay Zoltán dr.**, ügyvéd. **Sarbó Artur dr.**, egyetemi tanár. **Sarkadi Ignác**, az Országos Pénztár igazgatója. **Sasvári József dr.**, a budapesti pénztár titkára. **Schulcz Ágost dr.**, miniszteri oszt. tanácsos-bíró. **H. Schulz dr.**, kormánytanácsos, a Reichsversicherungsamt tanácselnöke (Berlin). **Szterényi József**, v. b. t. t., nyug. államtitkár. **Stein Fülöp dr.**, kórházi főorvos. **Stier-Somló dr.**, egyetemi tanár (Bonn). **Szemenyei Kornél dr.**, az Országos Pénztár aligazgatója. **Szladits Károly dr.**, miniszteri tanácsos, egyetemi m. tanár. **Thirring Gusztáv dr.**, statisztikai hivatali igazgató. **Varró István dr.**, keresk. és iparkamara fogalmazó. **Vágó József**, a keresk. és iparkamara segédtitkára. **Vályi Sándor dr.**, kir. ítélőtáblai bíró. **Vámbéry Rusztem**, egyetemi m. tanár. **Weltner Jakab**, szerkesztő.

A munkatársak e sorozata biztosíték arra, hogy a Munkásügyi Szemle ezentúl is tudományos színvonalon s gazdag tartalommal jelenik meg.

Kérjük a gyakorlati szociálpolitika híveit, hogy sziveskedjenek a Munkásügyi Szemlének új olvasókat szerezni és lapunkat előfizetésre ajánlani.

Mutatványszámokkal szivesen szolgálunk.

A Munkásügyi Szemle előfizetési ára egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Falk Miksa-utca 5. sz.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

A háború rokkantjairól való gondoskodás.

A »Munkásügyi Szemle« számára írta: Dr. h. c. ing. Konrad Hartmann,
a Reichsversicherungsamt tanácselnöke.

Millió egészséges, erőteljes férfi vonult a harcba, hogy hazáját meg-
védelmezze. Százezrek térnek ismét vissza sebesülten, vagy betegségek-
ben sinylődve, sokan állandóan, vagy hosszú időre, egészségükben és testi
épségükben súlyosan megkárosítva. Az államnak és a népnek nemcsak
becsületbeli kötelessége, hogy a háború számtalan áldozatain állandóan
segítsen, hogy tőlük minden nyomort és szenvedést távoltartson, hanem ez
legnagyobb jelentőséggel bíró gazdasági és szociális szükségesség. A leg-
különbözőbb irányzatok számos újságcikkben, előadásban és gyűlésben
tárgyalták ezt a fontos föladatot. Németországban azok a felvilágosítások
hatottak a legbehatóbban, amelyek a «német nyomorékgondozó egyesület»-től
indultak ki. Ez az egyesület 1909 óta létezik és gyűjtőhelye azoknak a
rendszabályoknak, amelyeket a német birodalomban már számos év óta
létesítettek a nyomorékok, tehát olyan egyének orvosi kezelésére és tovább-
foglalkoztatására, akik tagjaik mozgékonyságában vagy testük rugékonyságá-
ban állandóan, súlyosan akadályozva vannak. A háború kitörésének idejé-
ben a német birodalomban 138 ilyen nyomorékgondozó intézet volt, ezek
között 54 nyomorékokotthon, 5.000-nél több ágygyal. Az egyesület Leopold
Voss kiadásában Leipzigban és Hamburgban megjelenő időszakos lapot ad
ki («Zeitschrift für Krüppelfürsorge»). A lapot az egyesület jegyzője, dr.
Biesalski, a berlin-brandenburgi nyomorék gyógy- és nevelő-intézet (Berlin-
Zehlendorf) igazgatója és vezetőorvosa szerkeszti. Dr. Biesalski tanár támo-
gatva az elismerten úttörő tevékenysége folytán nyert gazdag tapasztalatok-
tól és meleg szociális érzésétől, valamint hazafias lelkesedésétől, az utóbbi
hónapokban hatékony propagandát fejtett ki és főleg ennek köszönhető,
hogy a német birodalomban mindenütt utat tört az a meggyőződés, hogy
a rendezett és az erősen fejlett orvosi tudomány és technika vívmányain
nyugvó, továbbá a létező szociális intézményektől támogatott gondozás a
háború sok ezer nyomorékjának nemcsak segélyt nyújthat, hanem a nép-
közösségnek ugyanolyan hasznos tagjaivá adhatja őket vissza, mint amilyen-
nek a háború előtt voltak. Ebben az irányban Biesalski »A háború nyomor-
ékjairól való gondoskodás, felvilágosító szó vigaszul és figyelmeztetésül«
című füzeté valóságos kinyilatkozás gyanánt hatott.

Amit itt a háborúban megsérült nyomorékoknak (a háború rokkantjai részére) követel, az éppen úgy áll a háborúban résztvevő nem kisebb számú olyan katonára, aki a megbetegedés (ideg-, szív-, bélbaj, rheuma) következtében egészségében és ezzel a munka- és kereseti képességében állandóan, súlyosan károsodott.

Az utóbbi időkben megnyilvánult számtalan állásfoglalás úgy a következőkben, mint a javaslatokban gyakran igen különböző irányú, azonban világosságot teremtett olyan irányban, hogy a háborúban megkárosítottakról való gondoskodásnak fel kell ölelnie az ezen különleges célhoz alkalmazott *gyógyápolást*, a törvényesen megszabott és még valószínűleg kiegészítendő *járadék biztosítását* és a *munkáról való állandó gondoskodást*.

A gyógyápolás a hadvezetőség feladata. A cél nemcsak az, hogy a sebeket és a betegségeket meggyógyítsák, hanem amennyire lehetséges, a munkaképességnek teljes visszaadása. Az itt alkalmazandó gyógyeljárásra a hasonló célra történő baleseti sérültek kezelése kitűnő példaképpül szolgál. Amint már más helyen említettük, a balesetbiztosításra berendezett balesetbiztosító szövetkezetek kórházaikat és gyógyintézeteiket a sebesültek és a háborús beteggondozás szolgálatába állították. Ez és a más betegintézetekben a baleseti sérültek kezelése folytán nyert tapasztalatok, a háborúban megsérültek gondozására igen értékes segítséget nyújtottak.

A gyógyápolásnak nagy áldása lett az utóbbi évek orvosi művészetének és a technikának kiváló fejlődése. A sebészet jelentékeny fejlődése a gyógyászati segédeszközök és a Röntgenteknika, a melegség alkalmazása a gőzzel és a gőzfürdővel, a villamosáramok alkalmazásán nyugvó gyógyeljárás, az új kezelési módszerek, a fogtechnika fejlődése, a fertőtlenítő eljárások tökéletesítése, most százezreknek még ezelőtt rövid idővel nem is sejtett segítséget nyújtanak.

A gyógykezelés fontos része jut most a sebészeti és a mechanikai orthopädiára, amelyek eddig nem részesültek kellő figyelemben, most azonban teljesen érvényre jutnak és ezáltal bizonyára jelentékenyen megjavulnak. Az orthopädiát támogatja és kiegészíti a gyógy-mechanikai kezelés, az alkalmas tornaeszközökkel való gyakorlatok, a különleges és az újabb időben előálló fokozatos szükséghez alkalmazott eszközök a merev testrészek hajlására és kinyújtására, a testrészekre alkalmazott nyomással vagy húzással, végül az esetek százaiban szükségessé váló műtagok és pótlótagok alkalmazása, továbbá az azokhoz való alkalmazkodás és a használat céljára szolgáló utasítás. Ezen apparátusok mellett bizonyos munkatevékenység kivételére különleges segédeszközök, úgynevezett munkasegédeszközök használandók.

Ezeknek az eszközöknek formálására a kezelőorvos utasításainak kell irányadóaknak lenniök. Ezért gyakran előáll annak szüksége, hogy ezeket a segédeszközöket olyan műhelyekben állítsák elő, amelyek a gyógyintézetekkel szoros kapcsolatban vannak. Ebben az esetben az eszközök alkalmazása, amelyeket gyakran kell változtatni, könnyebb és célravezetőbb módon történhetik.

Miután az új gyógy módok és gyógyeszközök erősen megsaporodott alkalmazásáról van szó, nem számíthatunk arra, hogy a nagy számban visszatérő háborús sérültek kezelésére szükséges orvosok és ápolók az eljük tornyosuló nehéz föladatokat elvégzésére tökéletesen képesítve vannak. Ezért szükségessé válik és már most is megtörténtek a kellő lépések arra, hogy az orvosokat külön tanfolyamon azok kiképezzék, akik a nyomorékok különleges gyógyápolásában már gazdag tapasztalatokkal rendelkeznek.

A szakszerű gyógykezelés mellett olyan eredményeket lehet elérni, amelyek gyakran egyenesen csodálatosak. Dr. Biesalski tanár a már említett felvilágosító iratában több esetet említ meg, amelyekben olyan sérültek, akik testi épségükben súlyos hiányt szenvedtek, vagy mozgékonyágukban

erősen befolyásolva voltak, nagy mértékben visszanyerték munkaképességüket. Természetes, hogy a sérültek az orvos művészetét erős akarattal és jó kedéllyel támogatnia kell. Ebben az orvos, az ápoló és szaktanácsadó (akikről alább írunk), tevékenyen bátorítani fogja. A háborúban megsérültekre még népszerűen megírt iratokkal is hatni kell. Így a hadügyminisztérium Berlinben egy iratot készítettett és a háborúban megsérültek, valamint azoknak családtagjai között kiosztatja. A figyelmeztetésnek és tanácsadásnak ez a módja nagy hatással lesz a háborúban megsérültekre és befolyását nem szabad lebecsülni. Ebben a figyelmeztető iratban röviden ismertetik azokat a rendszabályokat, amelyek a sérültek gondozásáról szólnak és felkeltik a bizalmat azoknak eredménye iránt, továbbá a sérültek bátor kitartását, jóakaró segédkezését kérik. Hogy a sérült a gyógyápolással szemben miképpen viselkedjék és ezáltal az eredményt a maga részéről is nagy mértékben elősegítse, azt a freiburgi egyetem orthopädiái tanára br. dr. Ritschl egy plakátban rövid nyomatékos szavakkal írta meg. Ezt a plakátot a gyógyintézetekben ki kell függeszteni.

A háborúban megsérültekről való gondoskodásnak egy másik területe a *járadékok* biztosítása és az önkéntes szeretetadományokkal lehetővé tett *támogatás*. A járadék biztosítás törvényesen van szabályozva. A háborúban megsérülteknek adandó katonai járadékok és a támogatás előreláthatóan olyan nagyságúak lesznek, hogy a teljesen, vagy majdnem teljesen munkaképtelen katonákat nemcsak a nyomortól és inségtől védik meg, hanem megélhetésüket szerény mértékben biztosítják. A kevésbé sérültek részére azonban a járadék és a támogatás nem biztosíthatja teljesen a rendes megélhetés színvonalát. Ilyen egyéneknek a munkaképességüknek megmaradó részét értékesíteniük kell. Ez az általános szociális és gazdasági érdekből kifolyóan szükséges, de az egyesek személyes érdekéből is. A nagy háború legerősebb és legmunkaképesebb polgárainknak százezreit pusztítja el. Az intelligenciának, a tudásnak és a munkaerőnek megmérhetetlen tömegét veszítjük el. Másrészt a háború után nagy feladatokat kell leküzdenünk. Amit az iparban és kereskedelemben, különösen a külfölddel való vonatkozásokban, számos év óta megteremtettünk, az most súlyosan károsodott, számos helyen teljesen elpusztult. A népjólét számos nagy értéke elpusztult. Arról van tehát szó, hogy a háború után ismét építsünk, teremtsünk új értékeket, hogy az elvesztettet ismét visszanyerjük. A népnek egész munkaerejét meg kell feszítenie és a háborúban megsérültek százezreinek is segíteniük kell. Ezt bizonyára szívesen meg is teszik, nem lesznek hasznot nem hajtó járadékosok és alamizsnát kívánó lustálkodók, hanem, amint most erejüket és akarataikat a küzdelemben viszik a haza létéért folyó küzdelemben, úgy egykor nem lesznek tétlenek, ha arról lesz szó, hogy a haza jövőjét biztosítsák.

A megmaradó munkaerő értékesítése azonban a háborúban megsérültekre is nagy morális jelentőséggel bír. Az a meggyőződés, hogy a népközösségnek ismét hasznos tagjai lehetnek, lényegesen hozzájárul majd a gyógykezelés sikeréhez. A munka elűzi majd azokat a szomorú gondolatokat, amelyeket az egészségben való károsodás okoz és a jövőtől való gondot. Ez adja meg majd a háborúban megsérülteknek az önbizalmat, ebben találnak megnyugvást. A megkeresett bér a megélhetés eszközeit megjavítja és az életet kellemesebbé teszi.

Azonban a kielégítő munkának újból való felvétele, a foglalkozáshoz való visszatérés, számos esetben hatékony támogatást követel meg, messzire kiterjedő állandó munkaalkalomról *való gondoskodással*. Az egyes esetekhez alakuló helyzetnek megfelelően, a háborúban megsérültekről való gondoskodásnak ezt a gazdasági, szociális feladatát *szaktanácsadással, a szakmához való alkalmazkodással, szak-átképzéssel, szak-kiképzéssel, végül munkaközvetítéssel és a munkaalkalom megszerzésével* kell megoldani.

A hadvezetőség a gyógykezelés végrehajtásánál közre fog hatni, hogy a megsérült és a beteg, a megcsonkult vagy megsérült tagjának a lehető legmagasabb fokú használatát visszanyerje, hogy teljesítőképeségét minél jobban elérje. Az előbb említett feladatok megoldásával befolyását érvényesíteni fogja és tanácscsal, jóakarattal kezeli mindenkinek ügyét. Azonban a hadvezetőségnek a teendői ezen a téren körül vannak határolva, már azért is, mert befolyása csak addig tarthat, amíg a háborúban megsérült a hadseregtől nincsen elbocsátva.

A szociális gondoskodást tehát lényegében más testületek vezetik. A háborúban megsérültekről való gondoskodás szervezéséről az utóbbi időben számos véleményt mondtak, nagyon különböző javaslatokat tettek. Az utóbbi időben némi világosság támadt ebben a dologban azzal, hogy most már bizonyos, hogy a német birodalomban nem szándékoznak ezt a kérdést egységes törvénnyel szabályozni. A gondoskodást a német államok kormányai fogják szervezni és pedig olyan módon, hogy Poroszországban a vidéki kerületek végzik a munkát, míg a kisebb szövetséges államok egész területén egységesen oldják meg a kérdést. Egy központi hivatal biztosítja majd a rendszabályok hasonlóságát és egységességét.

Ennek a birodalmi kormány és a szövetséges államok kormányai között létrejött megegyezésnek az alapján a nagyobb szövetséges államokban és Poroszország több kerületében már megalakultak az intézmények és meg is kezdték működésüket.

Ezeknek az intézményeknek kiválasztásánál és a kis kerületekben létesített szerveknél abból indultak ki, hogy a már létező olyan szociális szövetségek, amelyeknek tevékenysége a háborúban megsérültek gondozásának egyes területeire kihat, a munkában szintén részt vegyenek. Hogy a szervezetet véglegesen miképpen alakítják meg, az ebben a pillanatban a birodalmi kormány és a szövetséges tanácsok tárgyalásaitól függ. A közremunkálkodásra való készséget már különböző oldalról felajánlották. Amint más helyen megemlítettük (lásd a múlt számban a német munkásbiztosításról közölt cikket), a háborúban résztvevő katonáknak a rokkantság esetén a törvényes előfeltételek teljesítése után a hadijáradék, illetőleg a megcsonkulásért járó segély és a hadipótlék mellett a Reichsversicherungsordnungban meghatározott rokkantsegélyre is igényük van, amennyiben a rokkantbiztosítás körébe tartoztak.

Az országos rokkantbiztosító intézeteknek tehát nagy érdekük az, hogy a biztosított hadbavonultakat az állandó keresetképtelenségtől megóvják és ezért a háborúban megsérültek gondozásával is törődniök kell. Ezt az érdeket több biztosító-intézet a szervezésben való részvétellel nyilvánította. Amint említettük, a rokkantakat gondozó intézmények több helységben már megalakultak és megkezdték működésüket. Hogy az országos biztosító-intézetek az egységes eljárást és főleg, hogy a katonai hatósággal való együttműködést elérhessék, április hó 9-én a Reichsversicherungsamt, a porosz hadügyminisztérium orvosi osztálya és a Vöröskereszt képviselői tanácskozásokat folytattak. Az elfogadott irányelvek kimondják, hogy az országos biztosító-intézetek hivatottak és az akaratuk is meg van arra, hogy a háborúban megsérültek gondozásában a lehető legnagyobb mértékben részt vegyenek és pedig nemcsak az orvosi gondoskodás területén (gyógyeljárás), hanem gazdasági téren is (szaktanácsadás, szak-átképzés, munkaközvetítés, stb.). Ezenkívül megegyezés történt a hadügyminisztériummal azokra az irányelvekre, amelyek lehetővé teszik, hogy a biztosító-intézetek a hadvezetőség helyi szerveivel megegyezést köthessenek, hogy orvosi és gazdasági téren a háborúban megsérültekkel már a katonai szolgálatból való elbocsátásuk előtt érintkezésbe jussanak.

A szociális gazdasági gondoskodás eredményére egyébként elhatározó hatással lesz, hogy az egész eljárásnak az iparban, a mezőgazdaság-

ban és a kereskedelemben, a szakmáknak és a munkatevékenységeknek sokoldalúságából származó gyakorlati viszonyok szolgálnak majd irányelvül. Nem lehet megfelelő eredményekre számítanunk, ha ideális célokat követünk, amelyek egyes esetekben talán elérhetők, de az esetek tömegével szemben csak jámbor kívánságok maradnak.

Bizonyos, hogy a számos oldalról követelt cél elérésére kell törekedni, hogy a háborúban megsérülteket ismét korábbi hivatásukhoz, sőt amennyiben lehetséges a régebbi munkahelyükre és munkaadójukhoz segítsük vissza. Ha ez elérhető lenne, akkor a munkára való átmenetnek mindenestre ez volna a legkönnyebben végrehajtható módja. Azonban a munka felvételének ez az ideális módja, sajnos, nem nagyon sok esetben érhető el.

Több nagy *munkaadószövetség* már kijelentette, hogy az üzemek tulajdonosai azt a reájuk háruló becsületbeli köteleiséget, hogy a háborúban megsérültek előtt üzemeiknek kapuit ismét kinyissák, teljes mértékben teljesíteni fogják. Bizonyos tehát, hogy számítani lehet a munkaadók jóakarására. Azonban teljesen elhibázott volna, ha munkaadók ezen előzékenységénél a szájalom szerepet játszana. Munkaviszonyok, amelyek ilyen alapra vannak felépítve, sohasem tartósak.

A háborúban megsérültek a korábbi munkahelyére való felvételénél sokszor az lesz irányadó, hogy a munkás már hosszabb ideig dolgozott-e azon a munkahelyen és így a munkaadó vagy az üzemvezető használható erőnek ismeri-e. Sajnos, az ilyen esetek nem gyakoriak. Ez egyrészt sok üzemnek abban a sajátosságában rejlik, hogy a munkáslétszám, mint például az építőiparban, az évszakok és az egyes nagyobb vagy kisebb vállalkozások szerint erősen váltakozik. Másrészt a gyakori munkahelyváltoztatás számos esetben a munkás személyes kívánságára történik. Általánosságban az a kérdés, hogy a háborúban megsérült hol és miképpen vezethető vissza a munkára, az az egyes esetek viszonyaitól függ, mert minden eset más-irányú. A gyógyápolás sikere, a testi állapot, a kedélyállapot, az egyik vagy a másik munkanemhez való személyes hajlam és tehetség, befolyások, amelyek egyik vagy másik oldalról, a sérült hozzátartozói részéről hatnak, talán a járadékkapzsiság és a járadékhisztéria, mindezek és még sok más tényező minden egyes esetet különböző irányúvá alakítanak át, másrészt, a munkapiac állapota, a régebbi munkahelynek vagy szakmának talán éppen a háború folytán erősen megváltozott gazdasági viszonyai, a kilátás a későbbi haladásra, lényegesen befolyásolja majd minden egyes esetnek a megítélését.

Hogy lehetővé válik-e a háborúban megsérültet régebbi tevékenységében vagy régebbi szakmájában könnyebb munkára, vagy legalább illetőségi helyén elhelyezni, vagy pedig hogy szakmát és foglalkozási helyet kell-e változtatnia, ennek a kérdésnek elbírálása számos és sokoldalú megfontolástól és viszonytól függ.

Számos esetben a sérült vagy beteg testi állapota bizonyos munkatevékenység folytatását teljesen eltiltja. Számos szakmában a munkásnak teljesen meg kell bíznia kezében vagy lábában, különben úgy saját magát, mint munkatársait veszélybe hozhatja, vagy pedig egyáltalán nem tud valamire való munkát végezni. Így van ez a bányászat, a kohászat, a kőipar, a gépépítés, az építőipar és a hajóipar főbb tevékenységi csoportjaiban.

Olyan munkások foglalkoztatása, akik bizonyos bajokkal terheltek, eltiltandó olyan tevékenységeknél, amelyek veszéllyel járnak, ha a munkásnak a baja a veszéllyel szemben kevésbé ellentállóképessé teszi őt. Ilyen esetek gyakran előfordulnak majd olyan munkásoknál, akik a háborúban szív-, ideg- és ehhez hasonló bajokat szereztek.

Számos baj és fogyatkozás szükségessé teszi, hogy a munkás bizonyos időre szüneteltesse a munkát, ami néhány üzemfajnál lehetetlen.

A nagyüzemek a háborúban megsérülteket általánosságban még a súlyosabb sérülések esetén is könnyebben elhelyezhetik, mint a kisüzemek és a kézműipar, ahol nincsen munkamegosztás, a munkásnak tehát az összes előforduló munkákat teljesítenie kell. A nagyüzemekben a magasfokon végrehajtott munkamegosztás számos könnyebb fajtájú tevékenységet tesz lehetővé, amelyeket a háborúban megsérültek végezhetnek el.

A mezőgazdaság az onnan származó háborús sérülteket a legnagyobb mértékben visszafogadhatja és már a sokat panasztolt munkáshiány miatt is ismét foglalkoztathatja. A birtokosok köréből származó számos sérült természetesen a legkönnyebben térhet vissza a mezőgazdasághoz.

Az erdőgazdaságban való munka teljesen ép testet követel, úgy, hogy például a nyomorékok foglalkoztatása itt csak kevéssé jön tekintetbe.

Ennek a nagy és végtelenül nehéz föladatnak a megoldásánál nemcsak a vállalkozók, igazgatók és üzemvezetők jóakarata jöhet tekintetbe, hanem a mesterek és munkások közreműködése is. A mestereknek, akiknek a legfőbb szerepük van a háborúban megsérültek fölfogadásánál, hazafias kötelességük, hogy ezt a feladatot még akkor is teljesítsék, ha ez a munka kiosztásánál, különösen az első időkben, amikor a sérültek nem egészen megfelelő teljesítőképességgel bírnak, nehézségeket okoz. A munkásoknak is kötelességüknek kell tartaniok, hogy a munkába visszatérő társaiknak segítségére siessenek, hogy az ismét belejőjön a munkába. Ha például egy csoportban dolgozik velük, még azt is el kell nézniök, hogy a sérült miatt az egész csoport akkordbére talán valamivel csekélyebb lesz.

A munkásságnak ez a közreműködése nem fog hiányozni, amint ez a munkásszervezetek nyilatkozataiból kitűnik. Így a háborúban megsérültek gondozására irányuló rendszabályok szociális részénél számítani lehet az összes érdekelt körök örömteljes közreműködésére és csak a mindenütt megnyilvánuló készség ügyes kihasználására van szükség, hogy elérjük azt az eredményt, amelyet a jövő és a haza érdekében remélnünk kell.

Ezek a rendszabályok elsősorban a szaktanácsadásra irányadók. Tapasztalt egyének jó és szakszerű tanácsa, támogatva az orvos és az ápolószemélyzet biztatásától és lelki befolyásától, a rokkantnak meg fogja mutatni a legalkalmasabb utat a megfelelő munka fölvételére és felkelti, továbbá megerősíti ehhez az akarateréjét. Célszerű lesz, ha a szaktanácsadás már a gyógykezelés folyamán megkezdődik, mert az orthopädiai utókezelésnek számos esetben a később folytatandó munkatevékenységhez kell alakulnia.

A szaktanácsadó kiválasztásának nagy gondossággal kell megtörténnie. Nagyobb súlyt kell helyezni olyan férfiak közreműködésére, akik a gyakorlati ipari életet ismerik, mint olyan egyénekre, akikben bár megvan a legjobb akarat, de nem ismerik a testi munkát és a munkapiac viszonyait. Ha azt akarjuk, hogy a háborúban megsérültek az adott tanácsot figyelembe vegyék, akkor ebből a tanácsból a sérülteknek látniok kell, hogy az a tervbe vett új foglalkozás alapos ismeretéből származik.

Még abban az esetben is, ha a régebbi munkanemhez való visszatérés feltehető, de különösen akkor, ha a foglalkozás megváltoztatását kell javasolnunk, sok esetben a szakkiképzés lesz szükséges, tehát a test alkalmazkodóképességét kell elősegíteni, gyakran műtagok alkalmazásával, vagy a már említett munkapóteszközökkel, a régebbi vagy az új munkatevékenységhez. Ennek a szakkiképzésnek, a szakmához való alkalmazkodásnak és adott esetben a szak-átképzésnek, számos esetben a célszerűség szempontjából már a gyógyintézetekben kell megkezdődnie, hogy a gyógykezelés és a póteszközök megformálása már eszerint igazodhassék. Ezért a gyógyintézetekkel szoros kapcsolatban tanműhelyeket, iskolákat, tanfolyamokat kell berendezni, úgy amint ez már néhány nyomorékokotthonban és kórházban meg is történt. Ezeket a képzőműhelyeket föl lehet használni

a póteszközök készítésére is, amelyeket az orvos felügyelete alatt lehet a legjobban elkészíteni.

A vakok, süketek és egyszeműek részére már létesültek iskolák és tanfolyamok. Ezeknek a számát természetesen meg kell szaporítani. A már létező ipari szak- és továbbképző iskolákat is fel lehet használni. A nagyüzemekben gyakran létező tanműhelyeket valószínűleg szintén föl fogják használni, különösen azoknak a sérülteknek érdekében, akik régebben az üzemben voltak alkalmazva.

A munkásokról való gondoskodás lényeges részét a munkaközvetítőknek kell elvégezniük. A már létező számos munkaközvetítő intézet berendezéseit erre a legjobban lehet fölhasználni, ha azokat a háborúban megsérültek sajátos szükségleteihez alkalmazzuk.

Amennyiben ilyen módon a sérültek megfelelő munkához nem juthatnak, munkaalkalom megteremtéséről kell gondoskodni. Most még nem lehet megmondani, hogy a háború után milyenek lesznek a munkaviszonyok. A vélemények erről nagyon szétágazók. Ha azonban a háború szerencsésen fejeződik be, amit teljes bizalommal remélhetünk, akkor nem lesz munkahiány és csak arra lesz szükség, hogy a munkaerőt helyesen osszuk fel.

Ezeknek az összes rendszabályoknak azonban nem szabad megelégedniük azzal a céllal, hogy a háborúban megsérülteket ismét visszavezessék a munkához, illetőleg hogy egyszer elhelyezzék őket bizonyos munka helyen. A baleseti sérülteknél gyakran tapasztalták azt, hogy ha őket önmagukra bízzák, nem ritkán gazdaságilag teljesen elzültenek. Ezt a tapasztalatot röviddel ezelőtt megerősítették dr. Siegfried Kraus vizsgálatai Frankfurtban (a Majna mellett), aki majdnem 900 baleseti sérült sorsát kutatta ki beható módon. Az eredményt legutóbb egy füzetkében (megjelent I. G. Cotta kiadásában Stuttgart—Berlin) nyilvánosságra hozta. A szerző arra az eredményre jut, hogy a tanulmány alapjául szolgáló esetek nagyrésztében a foglalkozástól való eltávolodás azért történt, mert a sérültet magára hagyták. Dr. Kraus ezért azt követeli, hogy a baleseti sérült részére állami berendezéssel biztosítsanak munkaalkalmat.

Ehhez a követeléshez a háborúban megsérültekről való gondoskodásnál, bizonyára csatlakozni kell, mert ezekről állandóan kell gondoskodni.

Végül még a bérkérdésről kell elmondanunk egyet-mást, mert a háborúban megsérültek gondoskodásáról való vitákban erről is sokat beszéltek. Abból az érzésből kiindulva, hogy a háború áldozatainak a haza háláját azzal is be kell bizonyítani, hogy jobb életviszonyok közé juttatjuk őket, mint amilyenben régebben voltak, az a kívánság merült fel, hogy a sérültek díjazása az általuk teljesítendő munkáért olyan legyen, hogy a hadijáradék és a más segélyekkel együtt nagyobb összeg kerüljön ki, mint amennyit a háború előtt fizetett munkabér összege kitett.

Ezzel szemben áll az a vélemény, hogy nem helyes, ha a törvényes járadékot olyan magasra szabják, hogy az a munkaképesség-csökkenés arányát túlhaladja és így a munkás keresete a régebbi bérét felülmúlja. Ebben az esetben jogosnak nyilvánítanak a munkabér megfelelő leszállítását.

Más oldalról teljes joggal követelték, hogy a háborúban megsérülteknek a silány munkabérékkel való kizsákmányolását meg kell gátolni. Arról is gondoskodni kell, hogy a háborúban megsérültek közvetítésével olyan iparágakban, amelyekben a munka könnyű, ne segítsék elő a munkások túlságos torlódását, úgy, hogy ebből ne származzék »bérlenyomás«.

Ezekkel a különféle felfogásokkal szemben, a tényleges viszonyoknak úgy teszünk a legjobban eleget, ha ragaszkodunk ahhoz az alapelvhez, hogy a munkabért a munkateljesítmény alapján kell megállapítani. Ha a háború rokkantja alkalmazkodó ügyességének, jóakarátának és tehetség-

nek segítségével magasabb bért ér el, mint ami testi állapotának megfelelőne, akkor ennek a nagyobb keresetnek tiszta szívből örülnünk kell. Ha azonban a rokkant nem tud akkora munkabért megkeresni, amely a járadékkal együtt ugyanolyan életmódot biztosít a részére, mint amilyen a háború előtt volt, akkor talán a járadékot alacsonyra szabták és így azt magasabbra kell emelni, föltéve, hogy az alacsonyabb kereset nem a munkás hibájának következménye.

Figyelembe véve azt a minden oldalról megnyilvánuló akaratot, hogy a háborúban megsérülteken és károsodottakon a legmesszebbmenő módon segítsenek, valószínű, hogy a bérkérdést is a legtöbb esetben kielégítő módon sikerül megoldani.

A nagy háború Németország és az osztrák-magyar monarchia népeit hatalmas problémák elé állította. Egyik legfontosabb probléma a háború sérültjeiről való kielégítő gondoskodás és munkaerejüknek további értékesítése az összesség javára. Nyugodt bizalommal mondhatjuk el már ma is, hogy ezt a problémát teljesen kielégítő módon fogják megoldani.

A baleseti sérülések következményeinek megszokása.

(Befejező közlemény.)

Írta: **Dr. Hahn Dezső**, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár főorvosa.

Orvosi vélemények.

Igen sok esetben az orvosi véleményre hivatkozik az indokolás, ezekben az esetekben tehát az orvosszakértő jelentette ki azt, hogy a sérült a baleset következményeit megszokta. Néha ezt érvekkel is támogatja, mint például azzal az érveléssel, hogy a sérült kézen kérgesedések láthatók, hogy a sérült végtag izomzata igen jó állapotban van, stb.

Az ilyen megállapításokat nem tartom aggálytalanoknak. Azt a kérdést, vajon valamely megsérült testrész bonctani elváltozásai milyen élettani hatásokat idéznek elő és milyen hatással vannak a sérült munkájára, különösen kereseti munkájára, *orvostudományi kérdésnek tartom*. Ezért van ilyen nagy jelentősége az orvosi véleménynek a balesetek következményeinek megítélésében. Az 1907 : XIX. t.-c. 88. §-a kimondja, hogy a kártalanításra vonatkozó határozat a sérült kezelőorvosának és a pénztári orvosnak bizonyítványa alapján történik. *Igaz, hogy a munkaképességcsökkenés helyes mértékének megállapításához nagy gyakorlat, szakismeret és az ipari munka beható és sokoldalú ismerete szükséges*. Bár sok olyan orvos van, aki ezen a területen kitűnő szakképzettséget sajátított el, az orvosok egy része mégis, különösen azért, mert csak ritkán kerül abba a helyzetbe, hogy ilyen véleményt mondjon, vagy mert a kellő vizsgálati eszközökkel felszerelve nincs, bizonyos sablonoknak kritika nélkül való alkalmazásával mond véleményt. Egész őszintén kell beismernünk azt is, hogy *magának az orvostudománynak is sok még a pótolni valója ezen a területen*. Szükség van arra, hogy pontos élettani megfigyelésekkel és kísérletekkel teremtsék meg a munka élettana.

A munka élettana és kórtana.

Meg kell állapítani, hogy a tipikus munkafolyamatoknak mi a pontos élettanuk, milyen izmokat, milyen beidegzéseket, milyen ujjakat vagy ujjperceket, milyen érző bőrfelületeket, milyen érzékszerveket, azoknak milyen kvalitásait veszi igénybe valamilyen gyakori ipari vagy más kereseti munka. Csak ha ez meglesz, akkor lehet majd becsületesen, szinte matematikai pontossággal megmondani, mit jelent valamilyen szervnek sérülése vagy

elvesztése, valamilyen meghatározott ipari munkára nézve. A termelő munky a legfontosabb nemzetfentartó tényező, ez régen megérdemelte volna, hoga az orvostudományi kutatás több figyelmet szenteljen neki és többet foglalkozzék vele. Szinte nélkülözhetetlen a munka élettanának és pathológiájának pontos ismerete olyan országokban, ahol szociális biztosítás van és a törvény megköveteli, hogy az orvos ezekben a kérdésekben legjobb lelkiismerete szerint mondjon igen sok esetben döntőnek elfogadott véleményt. Igen sok orvos (és különösen azok, kik a legtöbbet tapasztaltak) sok esetben nehéz lelkiismerettel fogja kimondani a legtöbb esetben megkövetelt, a tradíció által szinte szentesített s a tekintélyektől is approbált percentszámokat, amelyeknek élettani és kórtani tudományos indokolását bizony igen nehéz volna megdönthetetlen érvekkel megadni.

Ha tehát magának a munkaképességcsökkenés megállapításának is vannak még hiányosságai, mennyivel inkább kell óvatossággal fogadnunk az olyan orvosi véleményeket, amelyek valamely kóros állapot megszokásának hatását a kereseti munkára bizonyítják. Az ilyen véleményektől meg kell követelni azt, hogy pontosan meg legyenek indokolva oly érvekkel, amelyek az orvos tulajdonképeni ismeretköréből származnak. Komolyan értékelhetőnek egyáltalában nem tarthatjuk azt az egyszerű kijelentést, hogy a sérült megszokta, például mutatóujjának elvesztését. Tessék megmondani azt, miben érezte a sérült eddig ennek az ujjnak a hiányát és melyek azok az újonnan szerzett tulajdonságok, amelyekkel a sérült ezt a hiányt pótolta. Annak az egyszerű megállapítása, hogy a sérült kezével dolgozik, mert a sérült kéz kérges, egyáltalában nem fogadható el bizonyítéknak arra, hogy pótolva van az ujj hiánya is. Mert hiszen a sérült egy ujj elvesztéseért nem kaphat az egész kéz elvesztésével egyenértékű járadékot. A 10 vagy 15°/_o munkaképességcsökkenést megállapító fórum csak abból a feltevésből indulhat ki, hogy a sérült-kézrel munkát folytat a sérült. Hogy a kérgesedést előidéző munka eredményeiben egyenlő értékű-e a sértetlen kéz munkájával, az még külön bizonyítandó. Az izomzat fejlettsége már használhatóbb kritérium. De itt is óvatosnak kell lenni. Tekintettel kell lenni arra, hogy a jobb kar izomzata a rendes viszonyok között erősebb, mint a balé, hogy a karizmok fejlettsége nem minden esetben pótolja például az ujjak ügyességét, stb.

Magyar tapasztalat.

Az Országos Pénztár felülvizsgáló osztályán, hol évente körülbelül 5.000 baleseti sérültet vizsgálnak meg szakorvosok, dynamometrikus vizsgálatok hosszú sora igazolta, hogy a négyujjú kéznek még hosszú évekkal a sérülés megtörténte után is kisebb-nagyobb mértékben csökkent a szorítóereje. Igaz, hogy felülvizsgálatra megjelent igénylőkről és járadékosokról volt szó és így még a leggyakorlabb vizsgáló által elért eredményeket is bizonyos óvatossággal kell fogadni. Figyelemreméltó, hogy két olyan sérültnek, aki ujját (mindkét esetben a jobbkez mutatóujja) a balesetbiztosítás előtti időben vesztette el, kinek tehát kézsérüléséből kifolyólag semmiféle járadékra igénye nem volt és aki ipari megbetegedés miatt került felülvizsgálatra, kisebb volt a nyomóereje a négyujjas jobbkezben, mint az ötujjas balkézben, pedig az egyik sérült a sérülés óta 18 évet, a másik 11 évet töltött munkában.

Kérdés tehát, egyáltalában meg lehet-e szokni a jobbkez mutatóujjának a hiányát. Igaz, hogy lehetnek foglalkozások, amelyekben nem a kéz szorítóereje a leglényegesebb munkatényező. De az ilyen foglalkozásokra külön ki kellene mutatni azt, hogy a kéz szorítóerejének csökkenése és az ujj hiánya nem érinti e munkateljesítményt. Az orvosi véleménynek súlyt tehát csak akkor tulajdoníthatunk, ha ez a megszokás fenforgását orvostudományi érvekkel bizonyítja.

A tényleges kereset értékelése.

A második tényező, amelynek a gyakorlatban olyan nagy fontosságot tulajdonítanak a megszokás kérdésének elbírálásában, a tényleges munkakereset nagysága. Bizonyos, miszerint annak a körülménynek, hogy a sérült munkás hosszú időn át ugyanannyit, vagy talán még többet keres, mint sérülése előtt, bizonyító ereje van és hogy jogos az a vélemény, hogy céltalan és a szociális balesetbiztosítás igazi célzatával össze nem egyeztethető megtérhelése az ipari termelésnek az, ha teljes keresetű munkások munkakeresményükön kívül egy életen át még járadékot is kapnak. A törvény fájdalomdíjat nem állapít meg, csak a baleset által okozott tényleges kár megtérítését rendeli el.

A magyar törvény 69. §-a megállapítja, hogy a »balesetbiztosítás célja annak a kárnak megtérítése, melyet a biztosított személyt ért üzemi baleset folytán bekövetkezett testi sérülés vagy halál okozott«.

Nem is vitás, hogy ennek a kárnak nem lehet teljes értékű mértéke a tényleges kereset. Még abban az esetben is, ha a sérült ugyanabban a hivatásban maradt meg ugyanazzal a keresettel, megvan annak a lehetősége, hogy a sérülés megtörténte nélkül magasabb keresetet ért volna el, esetleg más jövedelmezőbb hivatásra térhetett volna át. A többször említett német kiadmány közli Thiem, Nonne és mások eseteit, amelyekben nagyon súlyosan sérült munkások hallatlan és csodálatos megfeszítésével az akaraterőnek, képesek voltak torzító nyomoruságuk dacára bizonyos ipari és kereseti munkát úgy végezni el, hogy annyit kerestek, mint a teljes keresetű munkás. Thiem közli egy vasesztergályos képét, aki az idők folyamán két kezének 28 ujjperce közül $18\frac{1}{2}$ -et elveszített és a megmaradt két torz kézcsonttal akkord munkában ugyanannyit keres, mint a többi munkás; a megmaradt három ujját és a csontokat ugyanis rendkívüli ügyességgel használja fel munkájánál. Dr. Gronau esetében egy géphimzónő, aki elvesztette jobb karját és akinek balkeze is súlyosan sérült, a nyomorékok otthonában megtanulta újból a géphimzést és napi $2\frac{1}{2}$ —3 márkát keres. Hasonló esetek egész sorát közlik és ilyen eseteket lát minden gyakorlott balesetvéleményező. De véleményem szerint az ilyen eseteknek bizonyító ereje nem kifogástalan. Nyitva marad a kérdés, hogy az értelemnek és az akaraterőnek ezzel az emberi átlagot messze túlhaladó nagyságával ezek az emberek nem értek-e volna el sokkal nagyobb keresetet és sokkal jobb boldogulást, ha nem lettek volna kénytelenek ezt a csodálatos energiát nyomorékságuk leküzdésére fordítani.

Eredhetnek a testi sérülésből olyan gazdasági károk, amelyek a tényleges kereset nagyságával egyáltalában nem mérhetők. Például szolgál a következő két eset az Országos Pénztár anyagából: 29 éves asztalos, körfűrészgépnél jobbkezét veszítette el. Bár járadékot kapott, öngyilkossággal vetett véget életének. Kiderült, hogy munkaadójának leánya menyasszonya volt, a sérült üzemvezetőnek volt kiszemelve. Azáltal, hogy nyomorékká lett, mindebből nem lett semmi. A sérülés ebben az esetben sokkal nagyobb gazdasági kárral járt a sérültre, mint amennyit a legliberálisabb kártalanítási gyakorlattal is megtéríteni lehetett volna.

16 éves, cukorgyári napszámosnő hajfonatát a transmissio elkapta, a hajzatos fej bőrét leskalpolta. Hosszú gyógykezelés után, bőrátültetés útján a rettentő sebzés meggyógyult, bár a fejtetőn a vékony és érzékeny hegek néha-néha felujulnak. A sérült keresete a cukorgyárban nem változott, hisz egész szervezete egyébként teljesen ép maradt. De a torzítás tényleg megfosztotta sérültet a boldogulás lehetőségétől. Kisgazda leánya volt, aki, amint azon a vidéken szokás, időlegesen dolgozott a cukorgyárban. Ezeknek a lányoknak a boldogulásuk az, hogy kisgazdához, vagy mezőgazdasági munkáshoz feleségül mennek. A sérülés, amely keresetképességét balesetbiztosí-

tási szempontból nézve lényegesen nem csökkentette, megfosztotta az ő életviszonyai között úgyszólván egyedül lehetséges boldogulástól, gazdasági helyzetét is nagyon érzékenyen megrontotta. Érdekes, hogy azonos sérülés esetén a balesetbiztosítás előtti időben a polgári bíróság elsőfokban a sérült leánynak csak parókat és parókafentartási költségeket ítelt meg. Csak a felsőbbíróság ítelt meg, azzal az indokolással, hogy az ilyen torzítás keresetképeségcsökkenéssel jár, kártalanítást.

E két esettel azt akartam bizonyítani, hogy nemcsak a tényleges kereset, de még a tényleges keresetképeség sem mindig igazságos mértéke a baleset által előidézett gazdasági kárnak.

De ha ilyen esetektől teljesen el is tekintünk, mégis tekintetbe kell venni azt is, hogy a tényleges ipari kereset a testi épségen kívül még nagyon sok más tényezőtől is függ. Egyéni tulajdonságoknak, a nagyobb értelemnek vagy a nagyobb kezűességnek itt nagy szerepe van még olyan iparokban is, ahol kollektív szerződések rendezik a bérviszonyokat. A kollektív szerződések okozhatják azt, hogy bizonyos sérültek keresete nem megy a megállapított bérminimum alá. Valamelyik iparban vagy az ipar fellendülése, vagy munkásmozgalmak következtében emelkedhetnek a munkabérek, hiba volna, ha a sérültek ezáltal javult kereseti viszonyait a megszokás rovására akarnák írni.

Lényeges hatása van a sérült kereseti viszonyaira a munkapiac befogadóképességének. Jó ipari konjunktúra idején, mikor minden dolgos kézre szükség van, nem sokat számít az, ha valamelyik munkás munkaképessége bizonyos mértékig csökken, szívesen állítják munkába és talán nem törődnek azzal sem, ha bizonyos mértékkel túlfizetik munkateljesítményét. Rossz konjunktúra idején, ha nagy a munkás tartalék-sereg, bizony nem igen állítanak munkába 60% munkaképességgel rendelkező munkást, hiszen bőven válogathatnak a teljes munkaképességűekben. Országokban, amelyekben az ipari termelés sajátosságainál fogva nagy a munkásvándorlás, csekélyebb sérüléseknek is sokkal nagyobb a gazdasági jelentőségük. A sérült munkást régi munkahelyén még valahogyan meghagyják a helyén, munkakeresésnél azonban sokkal rosszabb a helyzete, mint a nem sérült munkásé. Sokkal nehezebben kap munkát.

Igy bennünket a magyarországi tapasztalat megtanított arra, hogy sérült munkásaink egy részénél a keresetképeség csökkenése nem is főleg a munkában töltött időben élvezett keresetben, hanem abban jut kifejezésre, hogy a nálunk fennálló nagy munkásvándorlás következtében a sérült munkás nagyon gyakran van munkanélkül, mert sokkal nehezebben jut új munkahelyhez, mint az ép munkás. Ezt a tapasztalatot a magyar munkásbiztosítás még abból az időből szerezte, mikor még nem volt kötelező balesetbiztosítás és a betegség esetére való biztosítást ezek a sérültek alapján mindig újból betegpénzt követelő, mert minduntalan munkanélkülivé lett munkások kétségbeesetten zaklatták. Amint a mellékelt összesítésből kitűnik, a gyakori munkanélküliség most is üldözi a baleseti sérülteket. Tapasztaljuk, hogy már munkába fogadott sérültet, akinek nyomorúsága nem feltűnő (ujjpercek vagy egy ujj hiányáról van szó), amint munkaközben észreveszik nyomorúságát, azonnal elbocsátják, azzal az indokolással, hogy a sérült a felvételnél nem figyelmeztette a munkaadót nyomorúságára és hogy a többi munkás, különösen ha csoportmunkáról van szó, nem szívesen dolgozik együtt a sérülttel.

Látjuk, hogy magában véve jelentéktelen baleseti sérülések gazdasági jelentősége milyen nagy lehet a munkaadói felfogás, az ipar sajátos viszonyai és a konjunktúra változása következtében. Ezért van nagyon kétes értéke annak a szociális biztosítás ellen éppen a többször említett szakszövetkezeti kiadmányban (419. old.) felhozott érvnek, hogy Teuplitz szerint az örültek házába felvett iszákosok nagy része járadékos, mert

sok járadékos azt hiszi, hogy nem kell többé dolgoznia, csak a korcsmában él, stb. A mi tapasztalatunk szerint némely járadékos nem a szociális biztosítás folytán, hanem annak dacára kétségbeesésében kerül idáig, mert a testi nyomorékság ebben a mi komplikált társadalmunkban a testi munka után élő embernél bizonyos olyan következményekkel is jár, amelyek a keresetképeség szokott sablonos mértékével nem mérhetők. A szociális biztosítás ellen könnyelműen felhozott érv komoly memento a szociális biztosítás megnyomorítása ellen.

Mindezekre természetesen nem lehetünk tekintettel, hogy ha a szociális balesetbiztosításban a keresetképeségcsökkenést megállapítjuk. Illetve csak annyiban lehetünk ezekre a viszonyokra tekintettel, hogy a bonctani elváltozások hatásának elbírálásánál bizonyos igazságos átlagszámokat igyekszünk megállapítani, amely átlagszámokban lehetőleg kifejezésre jusson az a változás, amely a sérülés következtében a sérült gazdasági helyzetében saját iparával és az egész munkapiaccal szemben beállott.

Ha ebből az elvből kiindulva, nem adunk teljes kártalanítást a baleseti sérültek mindazokban az esetekben, amikor munkanélkül marad, nem is kutatva azt, nem baleseti sérülése folytán lett-e munkanélkülivé, nem is szüntethetjük meg vagy csökkenthetjük a járadékát azokban az esetekben, amelyekben teljes a keresete, csak azért, mert teljes a keresete.

Van ennek még egy gyakorlati akadály. Prémium volna ez éppen azok számára, akik nem dolgoznak. Tagadhatatlan, hogy a kötelező balesetbiztosítással velejár az, hogy gyöngébb jellemű, vagy idegzetű munkásokban járadékhisztéria fejlődik ki. A járadék utáni harc elkecsereedett példáit látjuk a szerencsére elég ritka olyan esetekben is, amelyekben vagy nem is történt baleset, vagy ha történt, semmi, vagy igen csekély, gazdaságilag nem értékelhető elváltozásokat vont maga után.

Látjuk tehát, hogy ez a második tényező, a tényleges kereset nagysága is, nagyon nehezen értékelhető mértéke a balesetsérülés megszokásának.

A német gyakorlat megbeszélése során saját tapasztalatunkból merített adatokkal is azt óhajtottuk megvilágítani, milyen rendkívül nehéz és komplikált feladat annak a megállapítása, hogy valamely sérült annyira megszokta testi sérülésének következményeit, hogy ez gazdasági helyzetére többé nincs kihatással. Igyekeztünk kimutatni, hogy a két legfontosabb tényező, a megszokás előfeltételét képező testi elváltozások és a tényleges kereseti viszonyok helyes értékelése, még milyen nagy nehézségekbe ütközik.

Megszokás és járadékrevízió.

Miután ennek a helyes értékelésnek sokszor még az előfeltételei is hiányzanak, nem lehet elzárkózni az elől a benyomás elől, hogy a megszokás címén a német gyakorlatban igen gyakran tulajdonképpen revíziós eljárás van folyamatban. Úgy találták, hogy sok járadékosnál a tényleges kereseti viszonyok nincsenek arányban azzal, amit a baleseti kártalanítás megállapításánál alapul vettek. Különösen ujjsérüléseknél és más kisebb jelentőségű sérüléseknél járadékot adtak s a tapasztalat azt mutatta, hogy az ily sérült keresete még az esztendőnk hosszú sorában sem változott.

Ugyanannyi maradt vagy több lett, mint amennyi a baleseti sérülés előtt volt.

Jogerősen megállapított járadéknak leszállítása azonban olyan címen, hogy a baleset következményeinek megítélésében más lett a felfogás vagy a tapasztalat, nem lehetséges. Ezt a törvény szavai és fontos magánjogi alapelvek tiltják. Ha jogerősen állapítottak meg járadékot például azon az

alapon, hogy az igénylő jobb lábának sarokcsontján baleseti sérülés következtében rosszul gyógyult törés maradt vissza, akkor a törvény által az újrafelvétel számára megállapított határidő (a magyar törvényben két év) eltelte után a járadék meg nem szüntethető akkor sem, ha későbbi orvosi felülvizsgálat azt állapítja meg, hogy járadékosnál, akit jobb lábán ért baleset, bal lábának sarokcsontján ugyanaz a veleszületett elváltozás mutatható ki, a csontelváltozás tehát nem is baleseti eredetű.

Azon az alapon azonban, hogy a sérült állapotában változás állott be, bármilyen időben indítható meg új kártalanítási eljárás, a jogerősen megállapított járadék új kártalanítási eljárás során leszállítható, vagy megszüntethető. Ez megadhatja a lehetőséget arra, hogy a formai jognak szigorúan megfelelő, a megszokásrendkívül nehezen definiálható fogalma felhasználásával érvény szereztessék a megváltozott felfogásnak. A bir. bizt. hivatal 1886-ban (Amtliche Nachrichten 1886. oldalszám 251., ügyszám 211.) kimondta, hogy a bal kéz mutatóujjának elvesztése abban az esetben is a keresetképeség csökkenésével jár, ha a sérült eddigi munkahelyén teljes előbbi keresetét tovább is megtartja (Götze Schindler, Jahrbuch der Arbeiterversicherung 1913. II. rész 225. oldal). A hivatal 1909-ben már másképen ítélkezik. (Reichversicherungsamt döntése 1/a. 13.978/097. A.) Kocsis 21 év előtt elvesztette bal mutatóujját. A 15⁰/₀-os járadék megszüntetését a hivatal azzal indokolja meg, hogy a »bal mutatóujj sima elvesztéseért, amint ennek az anyagiánynak kielégítő megszokása beállott, a biztosítási hivatal joggyakorlata szerint rendszerint nem állapítható meg járadék, mert ezáltal általánosságban a gazdasági életben a keresetképeség számmal kifejezhető csökkenése nem áll be.« A jogilag kitűnően megfogalmazott, óvatos »rendszerint« és »általában«-okban gazdag indokolás dacára szembeötlő a különbség, amely ugyanannak a baleseti sérülésnek gazdasági értékelésében beállott. Szembetűnő az is, hogy a felfogás megváltozásának döntő jelentősége mellett milyen csekély tárgyi, és mondhatnók kizárólag formai súlya van a megszokás fogalmának, amelynek segítségével pedig a járadék megszüntetése megtörtént.

Be kell tehát ismernünk, hogy bár a legtisztább intenciók vezették a megszokást alapul vevő joggyakorlat kifejelesztésében a magas nivójú és példát mutató német munkásbiztosítási joggyakorlatot, a gyakorlati életben ennek az új jogelvnek, mert elméleti és gyakorlati előfeltételei nincsenek megnyugtató módon tisztázva, az alkalmazása túlzásokhoz vezetett és a szociális biztosításban annyira szükséges jogbiztonságot is veszélyezteteti.

Magyar gyakorlat.

Magyarországon természetesen szintén éreztette hatását az új német gyakorlat. Bár járadékleszállítások vagy megszüntetések kifejezetten azon a címen, hogy a sérült az állapotot megszokta, nem fordultak elő, a német gyakorlat hatása mégis abban nyilvánul, hogy a járadékosok munka- és keresetképesége sokkal behatóbb vizsgálatnak vettetik alá a felülvizsgálatoknál, mint eddig. Hogyha a sérült állapotában oly bonctani és funkcionális elváltozásokáltak be, melyekkel objective bizonyítani lehet, hogy a munka- és keresetképesége javult, — és a gyakorlat által ilyen javulás gyakran áll be, — akkor a járadék leszállítatik vagy megszüntetetik, tekintet nélkül a tényleges keresetre. Ha orvosi és műszaki szempontokkal nem lehet indokolni azt, hogy a jogerős járadék megállapításának alapját képező állapotban tényleg oly változás állott be, amely a munka- és keresetképeséget javítja, akkor egyedül csak megszokás címén a járadék megváltoztatása eddig soha meg nem történt.

Véleményünk szerint a magyar joggyakorlat a helyes, legalább addig helyes, amíg a törvény szövegén változtatás nem történik. Új kártalanítási eljárás megindításához a törvény azt az előfeltételt köti, hogy

a sérült állapotában változás állott legyen be. Ha föltételezem, hogy a megszokás ilyen elváltozásokat idéz elő, amint tényleg és vitathatatlanul elő is idéz ilyen elváltozásokat, amelyek csökkentik a baleseti sérülés által szenvedett gazdasági kárt, akkor kötelességem ezeket az elváltozásokat le is írni és így indokolni meg orvostudományi (bonctani és élettani) és műszaki, gazdasági és szakmabeli érvekkel a járadék leszállítását.

Egyetlenegy lényeges eltérés van tehát a mi joggyakorlatunkban a német gyakorlattal szemben. A megszokás megállapítását egyedül mint illet, nem fogadja el a mi gyakorlatunk a törvény értelmében szükséges változásnak. A megszokást nem fogadja el okozatnak, csak oknak és külön megállapítja azokat az objektív elváltozásokat, amelyeket a megszokás előidézett.

A magyar gyakorlat illusztrálására közöljük a következő esetet: 48 éves fémgyári munkásnő sajtoló-stancnizó gép mellett dolgozott 11 év óta. 1910. áprilisában elvesztette jobb mutató ujjának $1\frac{1}{4}$ izpercét. 1910. novemberben a heg síma, csonthoz nem tapadó, rózsaszín, nyomásra nem érzékeny. A kerületi pénztár e sérülést 10⁰/o-on alulinak találta, javasolta az elutasítást. Az Országos Pénztár orvosi felülvizsgáló intézete is hasonló véleményen volt. Sérült panaszkolta, hogy ő tekintettel magasabb korára más foglalkozást már nem talált, saját foglalkozásában pedig súlyosan van gátolva, mert neki a jobb ujjhegyére szüksége van, fájós ujjával nem tudja a fémlapokat oly ügyesen fogni és a »stancni« alá húzni. Míg azelőtt óránként 1.000, néha 1.050 lapot tudott nyomni, most csak 600-at készít. Helyszíni szemlén megállapított, hogy a munkásnő igazat mond, munkaadója is igazolta, hogy a sérülés óta ez a munkásnő aki a legügyesebb munkásnője, akkordban most is többet keres mint a többi munkásnő, de sokkal kevesebbet, mint azelőtt keresett. Erre való tekintettel 12⁰/o-os járadék állapított meg számára. Egy év múlva az állapot alig változott, két év múlva újra felülvizsgáltatott. A heg fehér, nyomásra nem érzékeny, ujjának ügyessége visszatért, most óránként megint 900—950 lapot készít, mert megtanulta, hogy a sérült ujj alsó sértetlen bőrterületével fogja a fémlapokat és így elkerüli, legalább részben, a heges ujjhegyet. A járadék beszünttetett.

Még egy körülményben nyilvánul meg az új német joggyakorlat hatása a magyar kártalanítási eljárásra. *Az orvosok ritkábban és nagyobb megfontolással jelölnék meg valamilyen munkaképességcsökkenést állandónak.* A magyar gyakorlatban is tapasztaltuk, hogy a német példa alapján összeállított kártalanítási séma bizonyos javításra szorul. Kisebb sérülések, ujjsérülések, amelyek csak egyes izperceket értek, sok ipari foglalkozásban tényleg nem okoznak maradandóan gazdaságilag értékelhető kárt. Általában az a tapasztalat, hogy kisebb sérülések aránylag magasra, a nagy és súlyos sérülések aránylag alacsonyabbra vannak értékelve. Miután ily kis sérülések következményeit tényleg meg lehet »szokni« helyes eljárás, az állapotot nem jelölni meg véglegesnek mindaddig, míg bizonyos idő elteltével tiszta képet nem kap a véleményező arról, hogy a sérülés a sérült egyén szervezetében maradandóan okozott-e gazdaságilag értékelhető kárt, vagy nem. Azért mégis messze mennek azok, akik, mint Marcus dr., a poseni baleseti kórház vezetője, azt ajánlják, hogy a balesetvéleményező munkájában a megszokásnak, mint a javulás egyik faktorának elismerése, abban jusson kifejezésre, hogy véleményében soha semmiféle állapotot ne jelöljön meg véglegesnek. Ez túlzás és semmiesetre sem kívánatos következménye a megszokási gyakorlatnak.

Szükség van a mi véleményünk szerint a kártalanítási gyakorlat reformjára. Az egyes sérüléseknél a kártalanítás mérvét élettani, kórtani és szakmabeli műszaki kiterjedt vizsgálatok alapján kell újból megállapítani és pedig minden fontos ipari szakmunkára és minden típusos sérü-

lésre külön-külön. Ily sémára, amelynek alapja a becsületes empiria, szükség van. E mellett bőven van meg a mód az individualizálásra. A ma használatos séma nem kielégítő és revízióra szorul. Ebben látjuk okát annak, hogy a német orvosi irodalomban, a »megszokási« gyakorlatot, amely ezt a revíziót régi esetekben is lehetővé teszi, szinte egyértelmű helyesléssel fogadták.*)

A kifejtettek alapján véleményünket a következőkben foglaljuk össze:

1. A megszokás folytán tényleg megszűnik sok kisebb testi sérülés által a sérültnek okozott gazdasági kár. Vagy okozott azonban ez a megszokás a sérült állapotában a munkaképességet javító tényleges elváltozást, vagy nem. Ha nem okozott, akkor nem javulhatott a keresetképeség, akkor nem is lehet a törvény szerint szó járadék leszállításról. Ha pedig okozott ilyen elváltozásokat, akkor azokat le is kell írni tudni. Mert ami van, azt le is lehet és le is kell írni, ha ez néha egy kicsit nehéz is lesz. A beállott elváltozás leírásával pedig megfeleltünk a törvény betűjének és szellemének.

2. Általában áll az a szabály, hogy *a melyik elváltozást nem lehet leírni, az nincs is meg*. A megszokás ilyen esetben üres szó, amely mögött nincs reális fogalom. A sérült állapota ugyanaz volt a jogerős járadék megállapításakor. *Az elváltozás ilyenkor nem a sérült állapotában, hanem a járadékot megállapító fórum felfogásában állott be*.

3. Nem érdeke egy társadalmi osztálynak sem, hogy az ipari termelés megterheltségéé haszontalanul kidobott, érdemtelenségnek adott járadékkal. Rövidlátó felfogás volna, hogy, mert a munkaadók maguk viselik a balesetbiztosítás terheit, a munkásságnak érdeke nagyobb járadék megállapítása érdemtelenségnek is. Az ipari termelési költség ilyen nagyobbodását vagy áthárítja a munkaadó a fogyasztásra és akkor megint a munkásosztály érzi legsúlyosabban ennek terheit, vagy nem képes áthárítani és akkor szenvedhet maga az ipari termelés, amit megint a munkásosztály érez meg. Még elvetendőbb a járadék indokolatlan, erőszakos leszorítása. A kártalanítási gyakorlatnak az emberi lehetőségekhez képest igazságosnak kell lennie. A legjobb hiszemű túlzásokra is túlzással felelhet a visszahatás. A megszokási gyakorlat némely kinövését ily visszahatásnak tartjuk.

4. A kártalanítási gyakorlat revízióra szorul, oly irányban, hogy sok fajta kicsiny sérülés alacsonyabban a súlyosabb sérülések egy része magasabban lesz értékelendő. Az értékelésben minden körülmény, amely a sérült keresetképességét befolyásolja, tehát egyéni foglalkozása, egyénisége, a bonctani és funkcionális elváltozások, a sérült helyzete eddigi iparága és az általános munkapiaccal szemben, a megszokás lehetősége, stb. már értékelve is legyen.

5. A revízió előfeltétele a munka élettanának és a sérülések következményeinek nagy anyagon való rendszeres és tudományos tanulmányozása először orvosi szempontból, aztán műszaki szempontból és végül a tényleges kereseti viszonyokra való kihatás szempontjából. Azokban az országokban, amelyekben szociális biztosítás van, az ilyen vizsgálat könnyen lehetséges. Az erre szükséges költség bőven megtérül.

* * *

Összeállítottunk 115 esetet, amelyekben járadékosok az Országos Pénztár által felülvizsgálatra rendeltettek be. Ezek az esetek egységes és összehasonlításra alkalmas anyagból származnak. Ez a száma ugyanis a Budapesten lakó összes járadékosoknak, akiket 1914. márciusában és áprilisában

*) Lásd F. Gumprecht: Lehrbuch der Arbeiterversicherungs Medizin, Seite 31-40. Engel: Die Beurteilung von Unfallfolgen, Seite 101. Silberstein: Lehrbuch der Unfallheilkunde, Seite 76. Thim: Handbuch der Unfallkrankungen, Seite 41-46. H. Hildebrand: Lehrbuch der Arbeiterversicherungs Medizin, Seite 72. Rubin: Grundzüge der internen Arbeiterversicherungs Medizin, Seite 25. Ewald: Soziale Medizin 213. oldal. Miller: Leitfaden der Reichsversicherung für den behandelnden und begutachtenden Arzt Seite 68. stb.

az igazgatóság határozatából az Országos Pénztár felülvizsgáló osztályán felülvizsgáltunk. Áttekintést akartunk kapni a járadékosok egy bizonyos csoportjának tényleges kereseti viszonyairól. Alapszabály szerint ugyanis megtérítjük a járadékosoknak azt a keresetmulasztást, amelyet azáltal szenvednek el, hogy felülvizsgálat céljából meg kell az intézetben jelenniök és így egy fél, vagy egész munkanapot veszítenek. A tényleges keresetmulasztás nagyságát a munkaadó írásban igazolja. Azért vizsgáltuk csak a Budapesten lakó járadékosok kereseti viszonyait, mert itt alkalmunk volt a nyert adatokat ellenőrizni. Aki semmiféle keresetet sem tud igazolni, az megtérítést sem kap. Azt bizonyítja a mi ellenőrzésünk is, hogy a nyert adatok megbízhatók.

Technikai okokból eltekintünk az egész statisztikai anyag közlésétől, csak néhány összesítő adatot közlünk.

A felülvizsgálatok a legtöbb esetben két esztendővel, az esetek kisebb részében 1—3 esztendővel a járadék megállapítása után eszközöltettek. 26 esetben — 115 vizsgált esetből — kellett a bonctani, vagy funkcionális elváltozásokban beállott javulás folytán a járadékot leszállítani, vagy beszüntetni. Ezek közül a járadékosok közül is 4 munkanélküli volt. Feltűnő nagy a számuk azoknak a járadékosoknak, akik munkanélkül voltak a vizsgálat idején. Ebben a két hónapban vizsgált 115 Budapesten lakó járadékos közül 44 volt munkanélkül. A munkanélküliek közül csak kettőnek volt teljes a járadéka, az egyiknél 100%, a másiknál tehetetlenségnek megfelelő. Mind a többi munkanélkülinek csak részjáradéka volt, a legtöbbnek elég alacsony részjáradéka. Hangsúlyoznunk kell, hogy nálunk a vizsgálat idején nem volt jó a gazdasági konjunktúra. De azért természetesen nem szorul bizonyításra, hogy a munkanélküli járadékos sérült száma aránytalanul nagy. 27 járadékosnak magasabb volt a keresete, mint a baleseti sérülése előtt, 37 járadékosnak kisebb volt a keresete, 7 járadékosnál a kereset egyenlő maradt.

SZEMLE.

A HÁBORÚ ROKKANTJAI.

A magyarországi szociáldemokrata párt a háború rokkantjaiért.

A magyarországi szociáldemokrata párt a szakszervezeti tanácscsal együttesen emlékiratban fordult a miniszterelnökhöz, amelyben az aggkor- és rokkantbiztosítás szervezetének megalkotásáig a következő elvek alapján kéri a rokkant katonák ellátásának ügyét rendezni:

1. A rokkantak és az elhaltak családtagjai törvényhozói úton megállapított, a létminimumot biztosító, állami jövedelemből eredő rendszeres pénzsegélyben részesítendők.

2. Az állami rokkantsegély mindazoknak jár, akik a mostani háborúban bármilyen katonai vagy hadicélú szolgálat közben megsérültek, krónikus vagy hosszabb ideig tartó betegségbe estek, aminek következtében munkaképességük csökkent.

3. Állami segélyben részesülnek továbbá mindazon nők, akik az elhalttal közös háztartásban éltek (törvényes vagy törvénytelen feleség), az árvák és szülők, akiknek családfentartó férjük, apjuk vagy fiuk a háborúban elesett vagy sérülés vagy a háborús szolgálat közben szerzett betegség következtében 10 éven belül meghal.

4. Rokkantsegély és özvegyi ellátás megállapításánál az 5.000 koronánál magasabb évi kereset számításán kívül esik.

5. A rokkantságot, illetve a rokkantság mértékét szakorvosok javaslata alapján az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár törvényes szervei útján állapítja meg. Az 1907 : XIX. t.-c. alapján munkáltatókból és munká-

sokból paritásos alapon szervezett Országos Pénztár az egyetlen törvényes intézmény, amely a rokkantság mértékének megállapításával foglalkozik. Miután a rokkantság megállapítása méltányosság és igazság szerint csak a polgári keresetképeségcsökkenés szempontjából bírálható el és miután e célra csak az Országos Pénztárnak áll rendelkezésére kellő orvosi és technikai felkészültség, és miután csak ennek az intézménynek képviselőiben működő egyéneknek van e tekintetben megfelelő gyakorlatuk, ezért az ügy érdekében való, hogy a rokkantság mértékének megállapítása az Országos Pénztárra bizassék. Az ebből eredő költségek az állampénztárt terhelik.

6. A rokkantság, illetve a rokkantság mértékének megállapításáról szóló határozatok ellen törvényes jogorvoslat biztosítandó. A bírósági eljárás a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörébe utalandó.

7. A rokkantságból vagy halálzásból eredő polgári keresetcsökkenés a teljes kár erejéig kártalanítandó. A polgári kereset mindenkor az előző három évi átlagos polgári keresmény alapján állapítandó meg. Teljes munkaképtelenség esetén az előző három évi átlagos keresetnek egy évre eső átlaga állapítandó meg évi rokkantségély címén. Ha az átlagos kereset 800 koronánál kevesebb, ebben az esetben a segély a létminimumként szolgáló évi 800 koronában állapítandó meg. A munkaképesség részleges csökkenése esetére a teljes segélynek az a hányada biztosítandó, amely az elvesztett munkaképességnek aránylagosan megfelel. Fiatalkorú munkásoknál nem a sérült keresete, hanem a szakmai munkások átlagos keresete alapján állapítandó meg a rokkantjára adandó segély, amely évi 800 koronánál nem lehet kevesebb. A megállapított rokkantellátási összeg nem szállítható le még akkor sem, ha időközben a rokkant egyéni tulajdonságai következtében annak keresete bármennyire is emelkedik.

8. A rokkantellátáson kívül a következő sebesülési pótdíj állapítandó meg: Azok a katonák, akik ellenséges fegyvertől vagy más hadiszerektől sérültek meg és sérülésük következtében hadképtelenné váltak, 16 korona havi sebesülési pótdíjat kapnak. Az, aki sebesülése folytán egyik kezét vagy lábát elvesztette, vagy hasonló természetű sérülést szenvedett, havonként 32 koronát kap. Az, aki sebesülés folytán testének két tagját elvesztette, vagy mindkét szemére megvakult, havonként 50 korona sebesülési pótdíjat kap.

9. A rokkantellátás első részletének kiutalásáig a hozzá tartozók teljes segélye és a rokkant összes katonai járandóságai rendszeresen kifizetendők. Meg kell szüntetni azt a visszás állapotot, hogy az ország katonai védelmében megrokkant katonák a rokkantellátás késedelmes kiutalása és a katonai járandóságok a hozzátartozók segélyének megvonása miatt a legnyomorúságosabb nélkülözésre legyennek kárhóztatva.

10. A rokkantak gyógyítása az Országos Pénztárra bizassék. Az ebből származó költségek az állampénztárt terhelik.

11. A kormány létesítsen haladéktalanul megfelelő számú, orvosi szakorók vezetésére bizott, a modern orvosi tudomány és technika minden kellékével felszerelt utókezelő kórházakat, üdülőtelepeket, amelyekben a rokkantak életfogytiglan díjtalan szakszerű orvosi kezelésben részesüljenek. E gyógyintézetek és üdülőtelepek költségeit az állam viseli, igazgatásuk és kezelésük az Országos Pénztár hatáskörébe utalandó. A rokkantak gyógyításához, kezeléséhez és életfentartásához szükséges orvosi segítség, gyógyszer, ortopedika és mechanikai segédeszköz az állam terhére minden rokkant részére életfogytiglan biztosítandó.

12. Az állam létesítsen szakértők vezetése alatt rokkantakat foglalkoztatásra oktató iskolákat. Az iskolák orvosi vezetés mellett az egyéni foglalkozáshoz szükséges művegtagokkal és technikai eszközökkel az állam terhére díjtalanul látják el a rokkantakat.

13. Az özvegyen maradt nő vagy szülő, akik családfentartójukat veszítették el, halálukig segélyezendők. Az özvegytől csak akkor vonható meg a segély, ha újra férjhez megy. Ebben az esetben végkielégítésül három évi segélyt kap. Az özvegyek és eltartójukat veszített szülők segélye az elhalt évi keresményének 60%-a. Az árvák segélyezése a tizenharmadik életév betöltéséig tart, tekintet nélkül a gyermek törvényes vagy törvénytelen származására. Hasonló segély biztosítandó a törvényesen örökbefogadott gyermekek részére is. Egyenként az árvák az elhalt keresményének 20%-át kapják. Ha azonban az anyjuk is elhal, akkor a segély 40%-ra emelkedik. Az özvegy, gyermek és szülő segélye az elhalt előző három évi átlagos keresetének alapján állapítandó meg. Ha az átlagos évi

kereset 800 koronánál kevesebb, ebben az esetben a százalékos arány alapjául évi 800 korona állapítandó meg.

A rokkantak foglalkoztatása. A rokkantaknak az egészségi állapotukhoz képest való foglalkoztatását célszerűnek és szükségesnek ismerjük el. Megállapítjuk azonban, hogy a rokkantak munkábehelyezéséhez fűzött túlságos optimizmus a modern társadalmi termelés jellege mellett teljesen jogosulatlan és emellett mesterségesen eltereli a közvélemény figyelmét a rokkantügy tulajdonképeni feladatáról, az államnak a rokkantak iránt tartozó közvetlen segítő kötelességéről.

A rokkantak ügyét nem szabad a pillanatnyi, gyöngye pilléreken nyugvó társadalmi jótékonyagra bízni. A kapitalizmus, mint a termelés tényezője előtt a jótékonyág ismeretlen fogalom. A tőke a profitért harcol, célja, hogy a termelő munkában nagyobb profitot érjen el és ezért a legnagyobb munkateljesítményt követeli a termelő munkástól. Rokkantakat e célra nem használhat.

Akik a kapitalizmus szellemét ismerik, azok tudják, hogy a gyárakban már a munkában megöregedett 40 éves munkást sem alkalmazzák és kiméretlenül elbocsátják azokat, akiknek munkaképességük csökkent. Ha a munkában — részben megrokkantakat is kiteszítják, még kevésbé várható el, hogy a háborúban — teljesen megrokkantakat alkalmazzák munkára. Emellett az ipari fejlődés, a gépipar rohamos térfoglalása különben is megnehezíti a rokkantak foglalkoztatását.

Még leküzdhetlenebb akadályokba ütköznek azok a törekvések, amelyek odairányulnak, hogy java férfikorban levő, 30—40 éves egyének, rokkant állapotban új mesterséget sajátítsanak el! Ha e törekvést elvétve siker is koronázza, a rokkantak keresete csak minimális marad, emellett a rokkantak részére alkalmas kevésszámú foglalkozás keretében, a nagyszámú rokkant az ott foglalkoztatott egészséges munkásoknak lesz bérleszorító versenytársa. Mi készségesen támogatjuk a rokkantak foglalkoztatására irányuló törekvést, azonban szükségesnek tartjuk, hogy elhelyezkedésüket az iparban és a mezőgazdaságban aránylagosan irányítsák és intézményesen kell gondoskodni arról, hogy foglalkoztatásuk ne csupán átmeneti, hanem állandó legyen.

Evégből kérjük, hogy a rokkantak elhelyezésére szerveztessék egy állandó, a szakmai munkaközvetítő-intézményekkel szoros kapcsolatban álló, munkások és munkáltatók paritásos vezetésére bizott közhatósági munkaközvetítő intézmény. Az intézmény költségeit az állam fedezi.

A szakszervezetek kötelességszerűen és örömmel teszik magukévá rokkant munkástársaik ügyét, szívesen közreműködnek foglalkoztatásuk rendszeresítésében, csupán azt kérik, hogy a rokkantakat ne használhassák fel bérrontó törekvések megvalósítására. Ezért azt kívánjuk, hogy a munkaközvetítő csak megfelelő munkaviszonyok mellett közvetítsen rokkant munkásokat.

A rokkantakat ugyanolyan munkaviszonyok mellett kell alkalmazni, mint az egészséges munkásokat. Azokban a szakmákban, amelyekben kollektív szerződések vannak, e szerződésekben biztosított munkabérek fizetendők a rokkantaknak is. Az otthoni iparban törvényhozási úton minimális munkabérek rendszeresítendők.

A rokkantak foglalkoztatása elsősorban az állam kötelessége. Mint a legnagyobb munkaadó ezen a téren sokat tehet. A rokkantak bizonyos számát minden nehézség nélkül elhelyezheti. Azonban ez az elhelyezés sem történhetik a törvényszerű rokkantellátás rovására.

Kérjük, hogy az államvasutnál, állami és közigazgatási hivatalokban könnyebb szolgálatra a fennálló munkabérek mellett elsősorban rokkantak alkalmaztassanak.

A háborúból visszatérő katonák foglalkoztatása és segélyezése. Végül kérjük, hogy a kormány haladéktalanul foglalkozzék a leszerelés után a háborúból visszatérő munkások foglalkoztatásának ügyével. A háború után következő hónapokban a termelés, főképen az ipar helyzetét óriási megrázkódtatások fogják bizonytalanná tenni. A hadfelszerelő cikkek gyártására berendezett üzemek munkásainak tízezreit fogják elbocsátani, a magánvállalkozás a legjobb esetben csak hónapok múlva tud majd nagyobbarányú tevékenységet kifejteni. E helyzet bizonytalanságát növeli a harctérről visszerkező tömegek munkanélkülisége és az ebből fakadó nyomorúság.

Ennek elkerülésére kérjük, 1. hogy a kormány haladéktalanul készítsen elő, a leszerelés után azonnal végrehajtandó nagyszabású, tömeges munkaalkalmat biztosító közmunkaprogramot;

2. hogy a háború nélkülözéseitől sokat szenvedett katonáknak az állammal szemben fennálló jogos igényeik parányi kielégítésére és a közgazdasági élet zavartalanságának biztosítására a katonák összes katonai járandósága munkába jutásuk napjáig, legfeljebb a leszereléstől számított hat hónapig továbbra is kiutaltassék.

Az osztrák szociáldemokraták javaslata a háborúban megrokkantak ellátásáról. A háborús rokkantak, özvegyeik és árváik ellátásáról érvényben levő törvények minden tekintetben elégtelenek. Ezeket a törvényeket olyan időben alkották, amikor még sem a kormánynak, sem a parlamentnek nem állt módjában még csak megközelítőleg sem megismerni azokat az óriási áldozatokat, amelyeket a háború a nép élete és egészsége tekintetében megkövetel. Ezért a kormánynak és a törvényhozásnak egyik legfőbb és abszolút elodázhatatlan kötelessége, hogy a háborúban és a hadiszolgáltatás alkalmával megrokkantak, valamint ezek özvegyeinek és árváinak emberséges ellátását törvényes úton biztosítsa. A fennálló törvények megváltoztatására vonatkozólag az értekezlet a következőket követeli: Minden katonaviselt és hadiszolgáltatást végzett egyén nyugdíjogosult, még pedig a hadiszolgáltatás időtartamára való tekintet nélkül az esetben, ha megsebesülés, a háború fáradalmi, vagy a hadiszolgáltatás idejéből származó, vagy ebből fejlődött betegség következtében keresetképeség-csökkenés áll elő. A katonai nyugdíj a keresetképeség-csökkenés arányában négy csökkenési fokozatban (25–50–75 és 100 százalék) állapíttassék meg. A nyugdíj maximuma 100 százalékos keresetképeség-csökkenésnél a polgári foglalkozás utolsó évi keresetének, vagy évi jövedelmének legalább is 75 százalékát képezze. Az évi keresetnek vagy jövedelemnek 6.000 koronát meghaladó része számításán kívül esik. Nyugdíjban részesítendőek az elhalt katonai személyek hozzátartozói is; egyenlő megítélés alá tartozik, ha az elhalt az ellenség előtt esett el, avagy ha sebesülés, vagy hadiszolgáltatás folytán előállott megbetegedés következtében történt a haláleset. Hozzátartozóknak tekintendőek: a hitves vagy a közös háztartásban élő nő, törvényes, törvénytelen, mostoha és fogadott gyermek. Az özvegy vagy a közös háztartásban élt nő, az elhalt évi keresetének 40 százalékát kitevő nyugdíjban részesítendő, a törvényes vagy törvénytelen árvák a 18-ik évig 30 százalékban, a félárvák ugyanezen korig 20 százalékban, a fogadott gyermek az esetben, ha fentartásáról túlnyomó mértékben az elhalt gondoskodott, ugyancsak 20 százalékban részesítendőek. Az asszony és a gyermekek járadéka együttvéve ne haladja túl a kereset 75 százalékát. Újból való férjhezmenetele esetén az özvegy évjáradékának háromszorosát kapja végkielégítésül. A rokkantak ellátásáról gondoskodó ezen törvény semmiesetre sem hátráltathatja a szociális biztosításról szóló törvény megalkotását, sőt azt követeljük, hogy e törvényen épüljön fel a katonai nyugdíjtörvény is, miért is az mielőbb életbeléptetendő. A katonai rokkantak utókezelésre megalakított intézmények igazgatása átruházandó a szociális biztosítás intézményeinek ügykörébe. A háborúban és hadiszolgáltatásban megbetegedett egyének gyógykezelését a törvényesen berendezett betegélyzőpénztárak veszik át, az ebből származó költségeket az állam tartozik visszatéríteni. A megrokkant katonák törvényes ellátása Ausztriában és Magyarországon egyforma alapelvek szerint történjék, az anyagi eszközökről a két ország külön-külön gondoskodik. A rokkantság és a járadék körül felmerülő vitás esetekben a szociális biztosításról szóló törvényjavaslatban megállapított választott bíróságok döntsenek, a bíróságokba az érdekeltek képviselői bevonandó. A szociáldemokrata képviselők frakciója köteles mindazon eszközöket igénybevenni és a kellő lépéseket megtenni, amelyek segítségével a kormány és a parlament rákényszeríthető, hogy a katonai rokkantak, az özvegyek és az árvák ellátására vonatkozó kötelességét teljesítse.

Munkaközvetítés a hadi sérültek részére Ausztriában. Az osztrák belügyminisztérium Alsó-Ausztriában az országos munkaközvetítő-intézet útján kívánja a hadisérültek munkaközvetítését intézni. Az intézet az összes munkaközvetítő intézményekkel — nevezetesen a munkások szakszervezeteivel is — szoros kapcsolatot fog fentartani. A közvetítő-intézet feladata lesz olyan munkahelyek nyilvántartása, amelyek a sérültek részére különösen alkalmasak, vagy amelyeket a sérültek részére fentartanak; olyan intézkedések előkészítése és keresztülvitele, amelyek a sérültek munkakörét kiterjesztik (üzemműhelyek létesítése, állami szállításokban való részesítése azoknak az üzemeknek, melyek sérülteket foglalkoztatnak); a sérültek segélyezése mindaddig, míg részükre megfelelő munka nem szerezhető.

A tüdőbeteg rokkantak. A hadsegélyző bizottság egészségügyi bizottsága április hó 10-én tartott ülésében a belbeteg rokkantak ügyével foglalkozott és abból indulva ki, hogy a tüdőbeteg rokkantak éppen úgy gondoskodást igényelnek, mint az egyéb rokkantak, emlékiratot terjesztettek elő a miniszterelnöknek. Ebben az emlékiratban a bizottság ama helyes felismerésének ad kifejezést, hogy az összes rokkantaktól egyöntetű gondoskodás nem történhetik és a belbetegek ügyére szorítkozva javasolja, hogy:

a rheumatizmusban szenvedők, ha a kezelés befejezte után nem nyerik vissza teljes munkaképességüket, ugyanoly elbánásban részesítendőek, mint a sebesülés utáni rokkantak.

Csökken munkaképességgel gyógyult, nem tuberkulotikus belbetegek, pl. szívbajosok, könnyű munkára való oktatás és az ilyenek részére könnyű munkával járó foglalkozás közvetítése lesz célirányos intézkedés. Ugyanezen elbírálásban részesíthetők a tüdőtagulásban szenvedők, vesebajosok, stb.

A vakokat, süketeket, gyengeelméjűeket épp úgy lehet foglalkoztatni, mint az már béke idejében is történik az ilyen szerencsétlenekkel. Műhelyekkel ellátott azilumok és kolóniák volnának szervezendők, amelyekben a felsoroltakon felül kevés számban oly idegbetegek is helyezendők el, akik nem sebesülés folytán váltak rokkantakká.

A belbeteg rokkantak legnagyobb csoportja a tuberkulózisban szenvedőké. A katonai szolgálat, kivált a harctéri, nemcsak súlyosbítja a már meglévő tuberkulózist, de lappangó eseteket, vagyis mikor az egyén indító ok (katonai szolgálat) nélkül továbbra is annyira, amennyire munkaképes marad, kitörésre juttat. A nyílt tuberkulózisban szenvedők, a katonaságtól elbocsáttatnak gondoskodás nélkül, ezek folytatják a polgári munkájukat, családjukat, gyermeküket és a velük együtt dolgozókat megfertőzve. A sorozóbizottság feladata volna, hogy a tüdőbetegeket a hadsereg kötelékébe ne juttassa, ez azonban természetesen nem követelhető akkor, amikor a háború nagy emberanyagának átvizsgálásáról van szó, amikor tehát a vizsgálat nem is lehet oly alapos.

Németországban már történt gondoskodás a tuberkulotikus katonákról, amennyiben ezek szanatóriumokba vagy kórházakba veendőek fel, s e szanatóriumi kezelés által elért eredmény biztosítása végett a betegek kibocsátása után a polgári hatóságok és gondozó intézetekre bízotnak.

Magyarországon is ezt a példát kellene követni annál is inkább, mert azok a szervek, amelyek ennek a gondoskodásnak keresztülvitelénél szolgálnak, nálunk rendelkezésre állnak. A Vöröskeresztes kórházak ágyainak több mint 49%-a üresen áll, s ezekben tízezrekre menő tuberkulózisban szenvedő katona volna elhelyezhető. Itt lehetne a betegeket csoportosítani is a szerint, amint lehetetlen a beteggel eredményt elérni, továbbá amelyek kellő kezelés alatt néhány hónap múlva gyógyulnak, s végül, akiket ugyan meggyógyítani nem lehet, de annyira amennyire, munkaképesé lehet tenni.

Mindezek alapján a belbeteg rokkantakról való gondoskodás akkora szervezetet és anyagi erőt kíván, amely a társadalomtól nem telik, ezért az államra bízandó, a gondoskodás módja pedig az esetek minőségéhez alkalmazandó.

A porosz hadügyminisztérium és a birodalmi biztosítási hivatal.

A porosz hadügyminisztérium egészségügyi osztálya a birodalmi biztosítási hivatalnak kimerítő közlést tett a biztosító intézményekkel való együttműködésről. Ez értesítés szerint a katonai egészségügyi alap viseli a sérültek elhelyezésének, orvosi kezelésének és gondozásának költségeit, amennyiben a biztosító intézetek, Berufsgenossenschaftok, stb. gyógyító telepein történik a hadsereghez tartozó személyek ápolása. Ha e személyek a katonai kötelékből mint szolgálatra alkalmatlanok elbocsáttatnak, a katonai hatóság kötelezettsége megszűnik.

A birodalmi biztosítási hivatal kívánságára az egészségügyi hivatalok és a helyettes hadtestparancsnokságok a biztosító intézetek gyógyintézetében ágyakat rendelkezésre bocsátani tartoznak, ha ezeket a katonai hatóság nem használja fel. A jövőben is meg van az a szándék, hogy a biztosításra kötelezett tuberkulotikus tüdőbetegeket lehetőleg otthoni kerületek, biztosító intézetek gyógytelepén ápolják, éppen úgy a biztosításra kötelezett sérült katonára nézve, a biztosítás teherviselőinek alkalmas gyógytelepei igénybe veendőek.

Ennek megállapítását az illetékes főorvos vagy a vezető katonai orvos eszközli. Nem tuberkulotikus betegek vagy sebesültek tüdőbeteg gyógyintézetekbe többé elvileg nem utaltatnak.

A háborúban résztvevők üdüléséről való gondoskodás. A hadbavonultak gyógyítása tekintetében gyakran jut összefüggésbe a pénztárak működése a katonai hatóságok azon tevékenységével, amely a katonák egészségi állapotának helyreállítására irányul. A Reichsversicherungsordnung 187. §-a megadja azt a jogot a pénztáraknak, hogy alapszabályaikban az üdülőkről való gondoskodást a pénztár feladataként felvehessék és pedig üdülőtelepen való elhelyezés, e célra szolgáló segélyek és végül a munkaképesség helyreállítására szolgáló segédeszközök beszerzése által. A törvény, amely normális idővel számol, nem jelölte meg a hivatkozott rendelkezésben előfeltételül, hogy az üdülési segély csak akkor nyújtható, ha a pénztárak gondoskodnak a beteg katonák ellátásáról. Éppen ezért, ha a hadvezetőség is gondoskodik a beteg katonák ellátásáról, egyéb előfeltételek fenforgása esetén az említett törvényes rendelkezés alapján, a háborúban résztvevőknek joguk van az alapszabályszerű üdülő-gondoskodásra. A törvény meghatározza azt, hogy ez az üdülésegély csupán a betegség lejártától számított egy évig nyújtható, ez tehát az a végső határ, ameddig a pénztár elmehet, ezen végső határon belül azonban az alapszabálynak megfelelően fürdő- és légturák, üdülőtelepen való ellátás, pénzsegély jobb életmód lehetővé tételére, nyújtható.

Ugyanezen törvényes rendelkezés alapján joga van a pénztáraknak oly segédeszközök nyújtása, illetve pénzsegély adása ilyen eszközök beszerzésére, amelyek az eltorzulás, csonkaság pótlására, munkaképesség helyreállítására vagy fentartására alkalmasak. Különbséget kell tenni ebben a tekintetben a gyógyászati segédeszközök között, amelyek minimális szolgáltatások és ezen törvényes rendelkezés alapján nyújtandó segélyek között, amelyek csakis alapszabályszerű rendelkezés esetén engedélyezhetők. A pénztár ez irányú működésében is bizonyos mértékben megkönnyíti, illetve elősegíti a katonai hatóságok működését.

A háborúban elesettek hozzátartozóinak és a háború rokkantjainak ellátását tárgyalta a németbirodalmi gyűlés költségvetési bizottsága. A tárgyalások során a kormány képviselője kijelentette, hogy ma még, amikor a pénzügyi része a kérdésnek át nem tekinthető a részletekre nézve a kormány nem kötheti le magát. Hozzájárul azonban a kormány ahhoz, hogy az elesettek vagy sérültek a munkajövedelmét vegyék az ellátás alapjául s a mostani törvényszerű ellátási összegeken kívül a munkajövedelem irányában állapíttassanak meg a további ellátási összegek. Kijelentette még, hogy a végleges rendezésig már most is a törvényszerű ellátási összegeken felül, külön alapokból segélyezik az ellátásra igényvel bírókat.

A németországi szakszervezetek és a hadisérültek. A németországi szakszervezetek és pedig úgy a szocialista, mint a keresztény és Hirsch-Duncker-féle szervezetek — közös beadványt intéztek a brandenburgi tartományi főhatósághoz, amelyben a hadisérültek érdekében való kívánalmaikat terjesztik elő. Mindenekelőtt kívánják, hogy a hivatalos szervezeteken kívül alakítsanak egy a munkások, alkalmazottak s munkaadók képviselőiből egy szűkebb bizottságot, amely a sérültekről való gondoskodás, különösen a munkába helyezés és más hatóságokkal való gyors érintkezés módjait megállapítsa. A sérült iratait — amint meggyógyult — át kell tenni a lakhelye szerint illetékes hatósághoz. Mindenütt helyi bizottságok alakítandók, amelyek szintén a munkások és munkaadók képviselőiből — ipar, kereskedelem és földművelésből — állítandók össze. A bizottságokat működésükben szakértő bizalmiférfiak támogassák. Ha a sérült — akinek elhelyezéséről gondoskodni kell — tagja valamely szervezetnek, mindig a szervezet bizalmiférfiának a tanácsa kérendő ki. Csak ez biztosíthatja, hogy a sérültek bizalommal legyenek a bizottságok működése iránt. A bizottság mindenekelőtt oda törekedjék, hogy a sérült régi munkahelyére visszakerülhessen. A munkaközvetítésnél nyilvános munkaközvetítő-intézeteknek a szakmai közvetítőkkel való összeműködése föltétlenül szükséges. Iparszzerű közvetítőknek a sérültek közvetítése megtiltandó. A beadvány még különösen kiemeli, hogy a járadéknak semmi esetre sem szabad bérlesztorításra alkalmul szolgálni s a bérszabályzatoknak a sérültekre nézve is kötelezőknek kell lenni.

A hadbavonultak segélyének hatása a harckészségre. Dr. Naegeli professzornak a »Munkásügyi Szemle« legutóbbi számában ismertetett közleménye a hadbavonultak táppénzéről a német szaksajtóban élénk feltűnést keltett. Helmuth, Lehmann az Ortskrankenkasse legutóbbi számában behatóan foglalkozik dr. Naegeli álláspontjával és pontonként cáfolja állításait. E cáfolatok indokolása érdekes

adatokat sorakoztat fel. Azzal az állítással szemben, hogy a biztosítottak betegségi tartama jóval hosszabb, mint a más betegeké, megállapítja, hogy az 1912. évben a porosz kórházak átlagos ápolási tartama 28·3 nap volt, a pénztáraké 19·9 nap. Azzal az állítással szemben, hogy a betegségek tartama évenként nő, megállapítja, hogy az emelkedés aránylag csekély, 1888-ban átlagos betegségi tartam 16·8 nap, 1903-ban 19 nap, 1904-ben 19·7 nap, 1912-ben 19·9 nap.

Dr. Naegeli azon állításával szemben, hogy a biztosított inkább hajlandó arra, hogy betegnek érezze magát, mint a nem biztosított, megállapítja, hogy a betegségek gyakorisága nem ezzel a tényezővel, hanem gazdasági krízisekkel és járványokkal függ össze. 1885-ben 100 tagra 42 betegség esett, 1912-ben 42·6 esett. 1912-ben egy tagra 0·43 betegségi eset jut, 1913-ban 0·42.

A háborúban megsérültek kiképzése műipari iskolákon. A műipari iskolák tanerőinek szövetsége behatóan foglalkozik azzal a kérdéssel, miképen nyújthatná mód keresetnélküli vagy keresetükben korlátolt rokkantoknak a műipari szakiskolák műhelyeiben, laboratóriumaiban és tanfolyamain való részvételre. A szövetség sajtóbizottsága által kidolgozott alapelvekből a következőket említjük meg: a felvétel feltétele normális képesség, kívánatos hajlam valamely műiparra. Kétség esetén valamely iskolában eltöltendő próbaidő dönti el, milyen irányban van meg ez a hajlam. Az iskolák látogatásának megkönnyítése tandíj elengedésben, szükség esetén pénzbeli segélyben nyilvánul meg, ezenfelül el lehet tekinteni a tanulási idő egy részétől. Alkalom adandó az illetők általános műveltségében mutatkozó hiányok pótlására. A felvételnek lelkiismeretes orvosi és pályaválasztási tanácsadás után kell történnie. Létesítendő központ vállalja kétséges esetekben a megfelelő iskolába való beutalást, meglévő munkalehetőségek fennállítását, stb. lehetőleg a munkahelyekbe való utalást is. Leghelyesebb, ha a tanítás már az üdülési időben kezdődik. Tervbe vannak véve speciális tanfolyamok bizonyos sérültek részére (egykarú rajzolóknak részére Drezdában), egyébként a rokkantak a meglévő tanfolyamokban és műhelyekben helyezendők el, olyanok részére, akik legfőképp korlátolt műhelymunkára és műipari otthonmunkára nézve jönnek figyelembe, bizonyos technikumok tanfolyamai ajánlhatók.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A külföldiek biztosítása a háború alatt.

Az ellenséges államok alattvalói biztosításának kérdésében a szakirodalomban megindult vita még tart. Az »Ortskrankenkasse« 9. száma és a »Korrespondenzblatt« 20. száma érdekes fejtegetéseket közöl, amelyeknek lényegét a következőkben közöljük: A porosz mezőgazdasági minisztérium azt az álláspontot foglalta el, hogy az orosz-lengyel munkások, akik a mezőgazdaságban foglalkoztatva vannak, nem esnek biztosítási kötelezettség alá. Dr. Stier-Somlo kifejti, hogy az ellenséges államok alattvalóira nézve a biztosítási kötelezettség tekintetében megkülönböztetést kell tenni annyiban, hogy ezek nem esnek biztosítási kötelezettség alá, a járulékok fizetésére sem kötelezhetők. A »Kompass« ugyanerre az eredményre jut és felfogása szerint nincs szükség külön törvény hozatalára annak kimondása céljából, hogy az ellenséges államok alattvalói biztosítási kötelezettség alá nem esnek, mert hiszen ezek a munkások mozgási szabadságukban korlátozva vannak és így szabad munkásoknak nem tekinthetők. Az említett cikkek ezzel a felfogással szemben kifejtik, hogy annak a felfogásnak, hogy az ellenséges államok alattvalói általában biztosítási kötelezettség alá nem esnek, törvényes alapja nincs. A Reichsversicherungsordnung azt az alapelvet állítja fel, hogy a külföldiek éppen úgy a biztosítási kötelezettségre vonatkozó szabályok alá esnek, mint más munkások. Csupán a törvény 1233. §-a statuál kivételt, amennyiben kimondja, hogy a szövetségtanács megállapíthatja olyan külföldieknek a rokkantbiztosítás alól mentesítését, akiknek a hatóság csakis bizonyos időre engedte meg a Németbirodalomban való tartózkodást. A betegségi és balesetbiztosításra nézve ilyen kivételes rendelkezés nincs, a rokkantbiztosításra nézve is csak az említett esetben, a szükségtörvények és az ezek alapján kibocsátott szövetségtanácsi rendeletek sem tartalmazzak intézkedést. A Reichsversicherungsordnung 158. §-a szerint ugyan a birodalmi kancellár a szövetségtanács hozzájárulásával elrendelheti, hogy külföldi állam polgárai és ezek jogutódaival szemben megtorlási jog érvényesíttessék, ez a § azonban a törvény előmunkálataiból kitűnőleg nem a háború esetére tervezett, hanem azon esetre, amidőn a külföldi államok a német állampolgárokkal

szemben szociális biztosítás tekintetében olyképen járnak el, hogy eljárásuk megtorlásra okot ad. De még ha alkalmazható is ezen §, alkalmazásához a birodalmi kancellár intézkedése szükséges, ezideig azonban csak olyan intézkedés történt, hogy Angliában, Franciaországban és Oroszországban fizetések nem teljesíthetők, sehol sem mondatik azonban az, hogy a Németbirodalomban tartózkodó ellenséges állampolgárok részére fizetés nem történhetik, sőt ellenkezőleg, ezek német állampolgároktól is a fizetést bíróság segítségével kikényszeríthetik. A Reichsversicherungsordnung azon rendelkezései, amelyek bizonyos megszorításokat tartalmaznak, külföldön tartózkodó igényjogosultak, vagy igényjogosultak külföldön tartózkodó hozzátartozóira nézve, egészen más természetűek, mert ezek a szolgáltatásokra vonatkoznak és nem a biztosítási kötelezettség elvi alapjára.

Az itt kifejtett álláspontot tette magáévá a leipzig felső biztosítási hivatal, amely egy Berufsgenossenschaftot, amely megtagadta az ellenséges államok polgárainak a járadék fizetését, a járadék fizetésére kötelezte, az említett álláspontok lényegével egyező indokolással.

Egészen más kérdés a hadifoglyoknak kérdése, akiknél a biztosítási kötelezettség fenn nem állása nagyobb valószínűséggel elfogadható, minthogy a biztosítási törvények szabad munkásokra vonatkoznak. A hadifoglyok szabad munkásoknak nem tekinthetők, azok a munkások azonban, akik csupán annyiban vannak korlátozva, hogy a Németbirodalom területét el nem hagyhatják, egyébként azonban bárkinek rendelkezésre bocsáthatják munkaerejüket, a biztosítás szempontjából szabad munkásoknak tekintendők.

A birodalmi gyermekágyi segély azonban a vonatkozó rendeletek szerint csupán német birodalmi alattvalóknak nyújtatik. A kivételes törvényekben megállapított jogok is csak a német birodalmi alattvalókat és külön rendelkezések alapján az osztrák-magyar monarchia alattvalóit illetik meg, így tagsági jogok fentartása, stb. tekintetében.

Olasz honosok baleseti járadéka. Az Országos Pénztár elnöksége határozatilag kimondotta, hogy a nem internált és nem hadifogságban lévő, hanem saját elhatározásukból Magyarország területén tartózkodó olasz honosok baleseti járadékai változatlanul folyósítandók. Ugyancsak kimondotta az elnökség azt is, hogy kérdés intézendő a budapesti amerikai konzulátushoz arra vonatkozólag, hogy Olaszországban milyen bánásmódban részesülnek a magyar honos járadékosok és hogy az esetben, ha munkásbiztosítási viszonyosság iránt Olaszországgal 1909. évi szeptember hó 19-én Rómában kötött egyezmény értelmében az abban szabályozott viszonyosság a háború dacára fennáll, hajlandó-e a baleseti járadékosok ügyében a közvetítést vállalni.

Hadbavonult sérültek járadékának folyósítása. Az Országos Pénztár elrendelte, hogy azoknak a baleseti sérülteknek járadéka, akiknek a hadiszolgálatra való bevonulás folytán a járadékmegállapító határozat kézbesíthető nem volt, a kellően igazolt hozzátartozóknak folyósíttassék. A folyósítás — tekintettel arra, hogy a határozat a sérültek nem kézbesített — nem érinti a felelősségi jogot.

Internált egyének biztosítási kötelezettsége. Egyik kerületi munkásbiztosító pénztár visszautasította egy munkaadó oly bejelentését — amelyben internált cipészsegédet jelent be — azon az alapon, hogy nem esik biztosítási kötelezettség alá. A cipészsegéd a pénztár rendelkezése ellen panaszszal fordult az Állami Hivatalhoz s kérte a biztosításnak elismerését. A Hivatal arra az álláspontra helyezkedett, hogy a hadiállapot következtében elkülönített külföldi honosok, amennyiben nem hadifoglyok, biztosítási kötelezettség szempontjából ugyanolyan elbírálás alá esnek, mint a háborút megelőzőleg itt alkalmazott külföldi munkások.

Az Országos Pénztár hadikölcsön-jegyzése. Az Országos Pénztár a legutóbb aláírásra kibocsátott 1915. évi 5^{1/2}^{0/0}-os m. kir. adómentes állami járadék-kölcsönből a kezelése alatt álló alapok és a felszámolt pénztárak vagyontömege részére 242.000 korona értékben jegyzett.

Kórházi ápolási díj. A belügyminiszter körrendeletileg értesítette a törvényhatóságokat, hogy az egy éven aluli gyermekek eddigi félápolási díja helyett a kórházak a jövőben egész napi ápolási díjat számíthatnak fel, sőt a nagy drágaságra való tekintettel megengedte a miniszter azt is, hogy az egész ápolási díj

a közalapok terhére 1915. január 1-étől kezdődőleg felszámíttassék. A belügyminiszter ez intézkedése újabb terhet jelent a pénztárakra. Alig néhány hete, hogy a belügyminiszter a kórházak ápolási díját a nagy drágaságra s a kötözőszerek árának emelkedésére való hivatkozással aránylag magasan felemelte.

Balesetbiztosítási járulékkövetelések behajtása. Az Országos Pénztár elhatározta, hogy a balesetbiztosítási járulékkövetelések behajtásának összes ügyeit központilag intézi. E célból elhatározta egy székesfővárosi végrehajtási kirendeltség szervezését, amelynek kizárólagos feladata a balesetbiztosítási járulékköveteléseknek oly módon való behajtása, hogy a behajtott összegek közvetlenül az Országos Pénztárhoz szolgáltatandók be.

Kerületi pénztárak önkormányzata. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal a lévai kerületi pénztár önkormányzatát visszaállította s a kerületi pénztár vezetését június hó 2-án az önkormányzatnak átadta. — A pancsovai kerületi pénztár vezetését az Állami Hivatal Molnár Zoltán, Pancsova járás tiszteletbeli főszolgabírájára bízta.

Az Országos Pénztár alkalmazottai kérelemmel fordultak az elnökséghez, hogy fizetési előlegeiknek és kölcsöneiknek levonását — a minisztertanácsnak az állami tisztviselők előlegeinek levonása tárgyában hozott körrendeletének megfelelőleg — a normális viszonyok helyreállításáig szüneteltesse. Az elnökség a kérelemnek csak annyiban adott helyt, hogy az alkalmazottak részéről ez év április 30-ig bezárólag felvett fizetési előlegek levonásának f. évi június hó 1-től kezdődőleg leendő szüneteltetését elrendelte.

Az országos gazdasági munkásbiztosító pénztár háborús működését f. é. 2. számunkban ismertettük. Most bocsátotta nyilvánosságra a pénztár 1914. évi jelentését, amelyben beszámol arról, hogy a földművesek részére felállított új önkéntes nyugdíjbiztosítás terén mily szép eredményeket ért el. A lefolyt két biztosítási év alatt 22.000 egyén iratkozott be. A háború természetesen megakasztotta e biztosítási ág fejlődését, miként ez a gazdasági munkások és cselédek kötelező balesetbiztosításánál is észlelhető volt.

A pénztár számadásai szerint az összeírt 401.326 gazdasági cseléd után a munkaadók hozzájárulása 380.000 K volt az előző évben. A gazdasági gépmunkások általánosbiztosításából pedig 375.122 K folyt be. A nyugdíjcsoporthoz, stb. tagdíjakkal együtt az összes jövedelem 655.128 K-val szerepel a pénztár számadásaiban. Az állami segély 300.000 K, az elhelyezett tőkék utáni kamatok 417.698 koronányi bevételt eredményeztek. Segélyekre és gyógykiadásokra 748.480 koronát fordított a pénztár, míg az igazgatási költségek 195.964 koronát igényeltek. A pénztár mérlege szerint a rendes tagok díjtartaléka 7,531.810 K, a rokkantak és nyugdíjasoké pedig 1,671.406 koronát képviselt az év végén.

Az osztrák belügyminisztérium a hadifoglyok biztosítási kötelezettségéről. Az »Amtliche Nachrichten«, az osztrák belügyminisztérium hivatalos lapja júniusi számában közli, hogy a belügyminisztérium álláspontja szerint az ipari munkánál foglalkoztatott hadifoglyok nem tekinthetők a munkásbiztosítási törvények értelmében »munkások«-nak, illetőleg »üzemi tisztviselőknek«, éppen ezért sem betegségi, sem balesetbiztosítási kötelezettség alá nem esnek.

A németbirodalmi betegsegélyző pénztárak háború alatti működéséről figyelemreméltó adatokat gyűjtöttek már össze eddig, noha tiszta képet a háború után készülő statisztika fog nyújtani. Amint nálunk, úgy a Németbirodalomban is, a háború első hónapjaiban észlelt rázkódtatás arra engedett következtetni, hogy a taglétszám rohamos csökkenése és a segélyek folytonos emelkedése a pénztárakat erős próbára fogja tenni. A lefolyt tíz havi eredmények erre rácsáfoltak. A taglétszám csökkent ugyan, de csak múlt év október haváig, azóta folytonos javulás észlelhető. A Németbirodalom 30 helyi betegsegélyző pénztáránál múlt év július havában 2,122,088 egyén volt biztosítva. Ez a létszám október hóig 1,625,219-re redukálódott. A folyó év március havában már 1,780,193 tagot számláltak a pénztárak összesen. A megbetegedések aránya múlt év július havában 3,24‰, októberben már 2,55‰ volt. Az idei év márciusában ismét 2,96‰-ra emelkedett.

A taglétszámban mutatkozó javulásban jelentékeny része van a tagok önkéntes tovább biztosításának, továbbá annak is, hogy a háború alatt az ipari élet ismét kibontakozott, a háborús cikkek gyártása révén újabb üzemek létesültek.

A taglétszám emelkedésre befolyással volt a női alkalmazottaknak sok üzemben férfiak helyett történt foglalkoztatása.

Ezek ellenében a betegállomány annyira megjavult egyes pénztáraknál, hogy a háború előtti pénzügyi zavarokat egyszerűen megszüntette.

Érdekes adatokkal találkozunk a háborúban levő tagokról készített statisztikánál. A háború kitörésekor 362 pénztárnál biztosított 3 709.192 tag közül csupán 316.031 volt önkéntes tag. A háború harmadik hónapjában, amidőn 2,870.196 volt a taglétszám, 408.279 egyén biztosította magát önként. Amíg tehát a taglétszám összessége 838.996-tal csökkent, az önkéntes tagok száma 102.248-cal emelkedett. Ezek közül 72.649 tag a harctéren volt.

Az önként továbbfizetők közül 142 pénztárhoz tartozó 37.746 tag 4.223 esetben vette igénybe a pénztárak segélyszolgáltatását, ami 169.076 márka segélyt vont maga után. Egy tagra átlag 4'48 márka jutott. (A béke idejében 12'11 márka.)

A temetkezési segélyek kedvezőtlenebb eredményt mutatnak; 123 pénztárnál önként biztosított 31.556 tag közül 601 halt el és ezek után 38.220 márka segélyt folyósítottak a pénztárak.

Orosz-lengyel munkások biztosítási kötelezettsége a háború alatt Németországban. A Birodalmi Biztosítási Hivatal 1915. évi január hó 18-án hozott határozatában eme munkások biztosítási kötelezettsége ellen foglalt állást. A határozat lényeges indokai a következők: Az orosz-lengyel munkásoknak, akik a háború kitörésekor Németországban voltak, miniszteri rendelettel 1914. évi december hó 1-jével tartózkodási engedélyük bevonatott. Ezzel a biztosítási szabadság első feltétele megszűnt és illetve 1914. évi december hó 1-én túl csak az esetben esnének biztosítási kötelezettség alá, ha biztosításra kötelezett tevékenységet fejtenek ki. Miután ezen tevékenység a törvény szerint nem lehet csak átmeneti, ennek folytán biztosítási kötelezettség sohasem állana be. Egyébként a háború okozta körülmények és háborús rendeletek folytán ezen munkások szabadoknak nem is tekinthetők, mert hiszen a katonakötelezetteknek az országot elhagyni nem szabad, a többi pedig a háború miatt technikai és egyéb okokból nem hagyhatja el.

A munkásbiztosítási intézményeknek van-e megtérítési igényük az állami ellátásra vonatkozó törvény alapján? A Birodalmi Biztosítási Hivatal e kérdésben 1915. évi április hó 13-án kelt egyik végzésében foglalt állást és kijelentette, hogy a munkásbiztosítási intézményeknek oly mértékben van igényük az állammal szemben, mint amennyiben a kártalanításra jogosulttal szemben kötelezettséggel tartoznak. Abban a kérdésben, hogy a követelési igény az intézményekre átszállott-e, nem a munkásbiztosításra vonatkozó törvényben meghatározott hatóságok, hanem a rendes bíróságok ítélik meg. Az igény felszámítása felfolyamodható végzéssel történik.

Járványos betegség veszélye, mint üzemi baleset. A Birodalmi Biztosítási Hivatal egyik legutóbb hozott határozatában az üzemi baleset körét lényegesen kiterjesztette, amennyiben üzemi veszélynek nyilvánította azt, ha munkások oly vidékekre küldetnek ki, amely vidékeken járványos betegségek vannak. N. munkást munkaadója Algierba küldötte szerelőmunkák végzésére, itt maláriában megbetegedett és meghalt. A braunschweigi felső biztosítási hivatal a munkás hátramaradottainak igényét elutasította. A Birodalmi Biztosítási Hivatal az igényt megállapította és ítélete indokolásában kiemelte, hogy a baleset üzemi jellegének megállapításához elégséges az, hogy az üzem, amelyben N. foglalkoztatva volt, adott alkalmat ahhoz, hogy maláriás vidéken tartózkodjék. Mert ezzel meg van adva a közvetlen kapcsolat üzem és baleset között, ami a baleset üzemi jellegének megállapításához feltétlenül szükséges. Nem lényeges az, hogy a csípés, amely a maláriát okozta, a munkaidőben érte-e N.-t vagy nem. A malária ugyanis, amelybe N. belehalt, abban a helységben pusztít, amelyben N. kényszerűleg éjjelnappal tartózkodott. Az adott viszonyok mellett ez oly üzemi veszélyt jelent, amelynek nemcsak a munkaidő, hanem itt tartózkodásának egész ideje alatt ki volt téve.

Állandó munkaképtelenek nem tarthatnak igényt táppénzre. A betegsegélyezés egyik legtöbbet vitatott kérdésével foglalkozott a berlin-pankowi biztosítási hivatal 1915. évi május hó 17-iki határozata. E határozat szerint az igénylő 1913. évi december hó 20-ától 1914. évi június hó 19-éig, tehát 26 héten át súlyos tüdőbajban segélyezettett. Ezen időpont után a Reichsversicherungsordnung 313. §-ának megfelelőleg tagságát önként tovább folytatta és orvosi bi-

zonyítvány alapján, amely szerint 1914. évi október hó 1-étől vakbélbántalmi vannak, 1914. évi október hó 1-étől betegségi segélyekre támasztott igényt. Igénye indokolására hivatkozik a Krankenversicherungsgesetz 6. §-ára, amely szerint a táppénz folyósításának előfeltétele a *fennálló munkaképtelenséget* veszi. Ezzel szemben a Reichsversicherungsordnung 182. §-a kifejezetten előírja, hogy táppénz csak akkor nyújtható, hogyha a *betegség teszi a biztosítottat munkaképtelenné*. Azt feltételezi tehát e rendelkezés, hogy a biztosított a betegség beállta előtt munkaképes volt. Az igénylőnél ez az eset nem forog fenn. 1913. évi október hó 27-étől rokkantsági járadékot élvez és saját előadása szerint 1914. évi október hó 1-je előtt nem volt munkaképes. Megállapította tehát a hivatal, hogy a táppénz folyósítása ilyen esetekben a pénztárnak a törvény intencióinak meg nem felelő kihasználását jelentené.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A magyarországi szakszervezetek vagyoni állapota 1914-ben. A háborús év a szakszervezetek vagyoni viszonyain erősen éreztette hatását. A bevétel az 1913. évi 2,493.496·90 K-ról 2,132.541·61 K-ra csökkent. A szakszervezetek főbb bevételi forrásaínak mindegyike — a beiratási díjak és tagjárulékok, úgy mint a mulatságokból folyó bevételek — egyaránt csökkenést mutat, egyedül az »egyéb« bevételek rovata emelkedett, amelyben a szervezetek által fölvetett kölcsönösszegek is szerepelnek. A kiadások összege 2,249.506·05 K volt, amely összegből egyedül munkanélküli segélyre 747.278·76 K-át, továbbá utassegélyre 81,301·26 K-t, betegsegélyre és szülési segélyre 190,754·39 K-át, özvegy-, árva- és rokkant-segélyre 157,606·88 K-át adtak ki a szervezetek. Oktatásra 24.707·27 K-át, könyvtárra 7.000·01 K-át, szaklapra 96.408·63 K-át fordítottak. A kezelési költség 191.445·13 koronát emésztett fel. A bevételek csökkenése következtében a szervezetek vagyona az előző évi állapothoz képest apadt, még pedig 3,442.852 K-ról 3,212.535 koronára. A szakszervezetek központjának, a Szakszervezeti Tanácsnak jelentése szerint 1903—1914. években a magyarországi szakszervezetek segélyekre összesen 8,115.084 K-t fordítottak, amely összegből munkanélküli segélyre 3,847.506 K, beteg-, rokkant- stb. segélyre 3,425.995 K esik.

A magánalkalmazottak jogviszonya és a háború. A magántisztviselők és a kereskedelmi alkalmazottak különféle testületei az utóbbi időben mozgalmat indítottak a magánalkalmazottak jogviszonyában a háború folytán fölmerült problémák tisztázása végett. Nevezetesen szükségesnek tartják az ipartörvény 96. §-ának megfelelő módosítását, amely úgy értelmezhető, hogy bevonulás folytán a bevonult alkalmazottak szerződéses jogviszonya megszűnik. A módosítást a kereskedelmi kormánytól kérelmezik s úgy tartják kivihetőnek, ha a kormány a kivételes törvényben megadott fölhatalmazás alapján rendeletileg úgy intézkedik, hogy a 96. §. rendelkezésében a »szerződés megszűnik« kifejezést a *szünetel* kitételrel helyettesíti. A módosítás az alkalmazottakra nézve nem sérelmes, mert a háború után a szolgálatba visszatérő alkalmazottak feléledő szerződése csupán annyit jelent, hogy az üzem folytatásához szükséges alkalmazottak a főnökök rendelkezésére állanak; amennyiben pedig az üzem a háború miatt megszűnnék, az alkalmazottal szemben a főnököt csak annyi kötelezettség terheli, mintha az üzem más okból csődbe jut. Ausztriában és Németországban már történt gondoskodás az alkalmazottakról, nálunk a bankok egy része ugyancsak gondoskodott tisztviselőiről. Báró Harkányi János kereskedelemügyi miniszter egy nála járt küldöttségnek meg is ígérte, hogy a kérdésnek kedvező elintézése iránt az igazságügyminiszterrel egyetértően el fog járni.

A háborúból hazatértek szolgálati szerződése. Sem kereskedelmi, sem ipari törvényünk a háború folytán megszűnt szolgálati szerződésnek a háború után való visszaállításáról nem beszél és így tételes jog hiányában a bírói gyakorlat lesz hivatva ezen kérdést tisztázni. Nézetünk szerint ugyan a bíróságnak nem igen lesz nagy latitude-je, mert hiszen jogelvként az fog dominálni, hogy a háború a szerződést nem szüntette meg, hanem csak félbeszakította, mindazonáltal vizsgálni fogja a bíróság azon változásokat, amelyeket a háború a munkaadó üzemében előidézett és ennek figyelembevételével fogja ítéletét megkonstruálni.

A jogi formák azonban nem mindig azok, amelyek egy ideális elintézés bázisát képezik és ép ezért egy oly intézményről kellene gondoskodni, amely a

háborúból hazatért alkalmazottak szolgálati szerződéseinek ügyét direkte szociális szempontból, az általános és összes szociális nézőpontok alapján intézné el. A munkaközvetítés országos kiépítése és ezen keretben a szolgálati szerződésekből felmerülő vitás ügyekre vonatkozólag az intézménynek bírói hatáskörrel való felruházása az, ami e kérdés megoldásával a legközelebb fekszik.

Fölszabadulás előtt álló tanoncok hadbavonulása. A behívások során most kerülnek sorra a tizenhét éves ifjak, ezek között számos tanonc, kik iparossegédi felszabadításukat még nem nyerték el. Minthogy ezekre nézve rendkívül nagy hátrányokkal járna bevonulásuk, amennyiben a bevonulással a tanoncszerződés megszűnne, az illető szakmában a bevonulásig eltöltött idő kárba veszik, a szakszervezeti tanács részletesen indokolt beadványban fordult a kereskedelemügyi miniszterhez annak elrendelése végett, hogy az iparhatóságok mindazokat az iparostanoncokat, akik tanoncidejük $\frac{2}{3}$ -át már eltöltötték és most bevonulnak, szabadítsák fel.

Oszták munkaadókkal szemben támasztott ipari követelések az ipartörvény 176. §-ának mellőzésével, rögtön a rendes bírói úton érvényesítendőek. (A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 12.753/915. számú rendelete.) A város tanácsa, az elsőfokú iparhatósági véghatározattal egybehangzóan hozott másodfokú iparhatósági véghatározatában R. F. p—i lakost F. J. o—i gyáros ellen 468 K fizetés és a szolgálati szerződés folytatólagos teljesítése és járulékaik iránt benyújtott panaszával hivatalból elutasította.

Az idézett másodfokú véghatározatot K. F. részéről a törvényes határidőben beadott felebbezés következtében a keresk. miniszter 12.753/915. számú rendeletében felülbírálat alá vette, minek eredményéhez képest azt a felhozott indokok mellőzésével helyben hagyta azért, mert ha valamely alkalmazottnak Magyarországon fiókteleppel sem bíró munkaadó ellen van követelése, panaszával minden előzetes közigazgatási eljárás nélkül egyenesen a rendes bírósághoz fordulhat.

Az elsőfokú véghatározatnak indokolását a miniszter azért mellőzte, mert az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39.266. szám alatt kiadott szabályrendelet 55. §-a csak a hazai iparhatóságok illetékességének szabályául kívánta megállapítani azt, hogy illetékes az az iparhatóság, amelynek területén a telep (műhely, bolt stb.) fekszik, de nem kívánt rendelkezni e szakasz oly esetről, amikor olyan külföldi iparosról van szó, kinek Magyarországon telepe (műhelye, boltja) egyáltalában nincsen, amikor tehát a külföldi iparhatóság illetékessége meg nem állapítható.

A németországi szakszervezetek a háború kilencedik hónapjában. A háború tartamával állandóan növekszik a szakszervezetek hadbavonult tagjainak a száma is. A szakszervezetek teherviselőképességét ez a körülmény természetesen súlyosan érinti. A hadbavonultak százalékos aránya az összes tagok számához viszonyítva volt 1914. évi szeptember hó elején 27,7, október hó 31-én 31,3, 1915. évi január hó 30-án 34,1 s április hó 30-án 41,7. Abszolút számokban a hadbavonult szakszervezeti tagok száma (csak a szociáldemokrata irányú szakszervezetekről van szó) április hó 30-án 958.247. Ehhez képest természetesen csökkent az aktív szervezeti tagok száma. Az 1914. év második negyedének végén az összes szervezetek taglétszáma 2.521.803 volt, 1915. évi április hó 30-án csak 1.323.978 volt a tagok száma. A helyi csoportok száma f. évi január hó 30-án 11.003 volt az 1914. évi október hó 30-án megállapított 11.206-tal szemben. Április hó 30-án azonban csak 9.428 helyi szervezet szolgáltatott adatokat s így a taglétszám adatai sem teljesek.

Ott, ahol a szervezetek működését a hadiműveletek nem akadályozták, nemcsak hogy nem csökkent a tagok létszáma, hanem igen jelentékeny számban iratkoztak be új tagok a szervezetekbe. Az építőmunkás-szövetség például 14.513, a famunkások 10.400, a szállítómunkások 14.122 új tagról számolnak be.

Az április hó 30-iki adatgyűjtésben résztvevő helyi szervezetekben 1.277.244 tag volt, ezek között 151.727 nő. A nőtagok száma, az összes tagok számához viszonyítva, 8,8 százalékról 18 százalékra emelkedett.

A munkapiac általában javult, mindazáltal egyes iparágakban nagy a munkanélküliség. A munkanélküliek száma az összes tagok százalékarányában volt: 1914. évi szeptember hó elején 21,2, október hó 31-én 10,7, 1915. évi január hó 30-án 6,6, április hó 30-án 2,8.

Munkanélküliek segélyezésére kifizettek a szervezetek 1914. évi augusztus

hó 3-tól 1915. évi április hó 30-ig 20,539.138 márkát, a bevonultak családjainak segélyezésére pedig 7,005.193 márkát.

Ki felelős a munkabéért? Többször eldöntött, a munkaviszony körébe vágó vitás kérdés foglalkoztatta az egyik német iparbíróságot. X. építőcég K. csoportvezetővel akkordszerződést kötött. A szolgálatokhoz szükséges kőműveseket részben K. maga állította be, részben a cég küldötte azokat hozzá. K. hetenként megkapta az építető cégtől a csoportja által teljesített munkálatokért a bért és hetenként a munkájuknak megfelelő bért a kőműveseknek ki is fizette. Az egyik kőműves, aki a K.-féle csoportban dolgozott és ettől nem kapta meg legutóbbi heti bérét, perelte az építető céget és előadta, hogy nem a K., hanem az építető cég alkalmazottjának tekinti magát és ezen cégtől követelheti járandóságát. Az építető cég tagadta, hogy kötelezettsége volna és K. tanúságtételére hivatkozott, aki a kérdéses időre a bért tőle meg is kapta. Ezt K. meg is erősítette, azt állította azonban, hogy az építető cég még 150 márkával tartozik neki, fizesse ebből a panaszost. Ő nem tud fizetni, mert nincs pénze. A bíróság a keresetet az építető céggel szemben elutasította, mert igaz ugyan, hogy az építető cég a panaszos munkaadója, azonban ez tudta, hogy munkabérét a csoportvezetőtől kell megkapnia, aki, mint csoportja képviselője, csoportja részére a bért a munkaadótól megkapta.

Ostromállapot és szerződésszegő munkások. A 2. német hadtest parancsnokló tábornokának a helyettese rendeletet adott ki, melyben a hatósága alá tartozó területen a hadiállapotról szóló törvény alapján megtiltja a munkának szerződésszegéssel való megszüntetését. A rendelet egy évig terjedhető börtönt helyez kilátásba azoknak, kik a munkát a szerződés lejárta előtt abbahagyják, avagy akik az ilyen munkásokat a szerződés jogszerű felbontása előtt munkába fogadják. A munkaadók szerződésszegése ellen nem intézkedett a parancsnokló tábornok.

Belga bányamunkások sztrájkja. Több belgiumi bánya- és kohóüzemben a munkások sztrájkba léptek a szervezet hozzájárulása nélkül. A sztrájk oka mindenütt az élelmiszerek rendkívüli drágasága. A finom sütő- és cukrászüzletekben bőviben van finom sütemény, a munkásoknak azonban nincs elegendő kenyerük. A lüttichi munkásszervezetek felhívással fordultak a munkásokhoz, hogy a rendszertelen sztrájkokat szüntessék be, egyszersmind a hatóságokat is megkeresték, hogy a legszükségesebb élelmiszerek árainak mérséklése érdekében tegyenek intézkedéseket.

Olaszország tízéves szociálpolitikai fejlődése. Olaszország szociális törvényhozásáról írt könyvében Cabrini az 1904. évet — az általános sztrájk évét — fordulópontnak nevezi Olaszország törvényhozásában. E változást az 1901—2 évek nagy sztrájkmozgalmai készítették elő. Az akkori harcok főképp a munkaviszony javításáért folytak. A munkaszerződés szabályozása s a munka jogának javítása kapcsolatban a munkásszervezetek elismerésével, nagy nehézségbe ütközött egy olyan országban, amelyben a szakszervezetek ügyeit ezelőtt csak a büntető törvényekben rendezték. Mint fontos szociális javításokat említi meg Cabrini 1904 óta a munkásszervezetek nagyobb szabadságát, a kivándorlók s a belső vándormunkásokról való fokozottabb gondoskodást, a nemzeti biztosító pénztárak (a balesetbiztosítás) kiépítését, a mezőgazdasági munkások munkaviszonyának a rendezését, a közegészségügy javítását, a munkaképtelen tengerészekről való gondoskodást, a szicíliai munkások, az iparban alkalmazott nők és gyermekek védelmét s a mezőgazdasági szövetkezeti ügy fejlesztését.

A parlamentben a szociáldemokratákon kívül a katolikus-szociálisok is működtek a szociális haladás érdekében s 1908. óta lényegesen befolyásolták a szociális törvényhozást. Ebből az időből származnak a vasárnapi munkaszünetről, az ipari szövetkezeti ügyről, a rizsmunkások munkaviszonyának a rendezéséről s a sütőmunkások éjjeli munkájának az eltiltásáról szóló törvények.

Az 1900—13. évi törvényhozási időszakban a kormány a szociális biztosításnak német minta szerinti kiépítésén fáradozott, pozitív eredményeket azonban ez irányban nem sikerült elérni. Nagy ellenállást fejtettek ki a szociális biztosítás ellen a magánbiztosító társulatok s a parlamentben a *liberálisok a konzervatívokkal s a katolikus szociálisokkal együtt* hiusították meg a kormány törekvését. Ennek következtében csak a balesetbiztosítás terén történt lényeges fejlődés s pedig főleg a Németországgal kötött viszonzási szerződés következtében. Ebben a törvényhozási időszakban foglalkozott a parlament még az ipar-

felügyelet szervezésével, a kivándorlók védelmének az ügyével, a balesetbiztosításnak a mezőgazdasági munkásokra való kiterjesztésével s a munkásvédelmi és biztosítási törvények hatályának a gyarmati területekre való kiterjesztésével.

A szerző összehasonlítja az olaszországi szociális törvényhozást a külföldi szociális törvényhozásával s arra a megállapításra jut, hogy Németország mellett e tekintetben Olaszország olyan, mint egy törpe az óriás mellett, Franciaország azonban csak az agkori biztosítás tekintetében van előnyben Olaszország fölött. A német minta szerinti betegség esetére való biztosítást tartja a szerző a legsürgősebben megvalósítandó szociális feladatnak.

SZAKIRODALOM.

Gelléri Mór legújabb könyvei. Gelléri Mórnak egyszerre négy kötete kerül a könyvpiacra. Öt esztendő szakirodalmi és publicisztikai terméséből válogatta össze a szerzője e kötetek anyagát, amely a legváltozatosabb témák, a legkülönbözőbb kérdések megbeszélésének egybefoglalásával, a maga összefüggő tagozásában egységes képet nyújt.

A könyvek közül kettő: *Újabb kiállítások és Érdekes kiállítások 1914-ben* — amint címük is mutatja — egyes kiállításokkal és általában a kiállítási ügyvel foglalkozik.

Egy harmadik kötet címe: *Újabb napi kérdések a magyar ipar köréből.* A *napi kérdések* gyűjtő címe alatt publicisztikai dolgozatok, alkalmi beszédek, újságcikkek sokasága sorakozik, egy része már csak történelmi érték, — de mint ilyen, föltétlenül megőrzésre méltó — másik része még mindig aktuális. »Községi ügyek« címmel a főváros ipartámogatásának, a Gellérthegy jövőjének, a Budapest környékén létesítendő nyaralótelepeknek, a környék fejlesztésének, egy Budapesten rendezendő jubiláris kiállításnak kérdésével találkozunk, sokrészt még mindig aktuális fejtegetések kapcsán. A *Szociális kérdések* összefoglaló címe alatt csupa időszerű kérdések taglalásával találkozunk, amilyen például a szociális kiállítás terve, a szociális érdekek képviselője az iparkamarákban, szociálhigiéniai muzeum létesítésének terve, iparosok járadékbiztosítása, a munkanélküliség kérdése, a javítóintézetek iparúzése stb. A *Régi és új úttörők* fejezet csoportja egyike a kötet legérdekesebb részeinek, amennyiben a jövőben megírandó ipartörténelem részére a ma és közelmúlt kimagasló szerepvivőinek, iparpolitikusoknak, iparosoknak, szakíróknak életrajzait és működésük méltatását tartalmazza.

A negyedik kötet címe: *Kisipar, műipar, iparfejlesztés.* Ez a kötet 14 nyomtatott íven egész gazdag tárházat adja az iparfejlesztésre vonatkozó pozitív terveknek és kritikáknak.

A könyvek izléses kiállításban Singer és Wolfner cég kiadásában jelentek meg. A négy kötet ára együtt 12 korona.

Javaslatok a rokkantkérdés megoldására címen Katona Béla tanulmányt adott ki. A munka három főrésze tagozódik. Az első rész a tisztán állami, a második az állami és társadalmi, a harmadik pedig a tisztán társadalmi feladatokra vonatkozik. Ezen felosztás keretében csoportosítja Katona a megoldás részleteit.

A *rokkantak ellátása* tekintetében áttörhetlen elvül kívánja felállítani, hogy a rokkant katonákról való gondoskodás és e gondoskodásnak különösen segélyezési része egész terjedelmében kizárólag állami feladat legyen, amely törvényhozási úton rendezendő. A felmerülő költségek fedezetére a jövedelmi adóhoz progresszív kulcs szerint igazodó külön *rokkantadó* vetendő ki. A munkaképesség helyes megállapítására külön *rokkantbizottságot* s továbbá az egyetemi városokban és pedig Budapesten, Kolozsvárt, Debreczenben, Pozsonyban és Zágrában *rokkant után kezelési intézetek* volnának felállítandók. Ami a járadék összegét illeti, ennek a megszabás időpontjában akkorának kell lenni, hogy az a kereset-képesség elszenvedett csökkenését pótolja.

Katona Béla tanulmányának *alapgondolata* mindezek szerint a következő. Az állam a teljesen rokkant katonát akkora járadékkal látja el, hogy a hadbavonulása előtti keresete aránylag véve restituáltassék. Ha a rokkant munkaképes, akkor csak annyi járadékot kap, amennyi a rokkantsága folytán hiányzó munkaképességet pótolja. Miután pedig a többi munkával kell megkeresnie, az államnak kötelessége megfelelő munkaalkalmakról, munkaközvetítésről s ezek hiányában munkanélküliség esetére való biztosításról gondoskodnia.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Köteles-e a pénztár szanatóriumi ápolást adni?**

I.

A kecskeméti munkásbiztosítási választott bíróság 1914. évi szeptember hó 24-én kelt ítélete.

Ítélet: A választott bíróság a Pénztár határozatát megváltoztatja és kötelezi, hogy költségére igényjogosultat egy tüdőbetegszanatóriumba legalább 3 hónapi kezelés végett elhelyezze, különbeni végrehajtás terhe alatt.

Indokok: J. A. régebben húzódó tüdőcsúcshurutjának kigyógyítása végett megfelelő gyógyhelyre beutalását kérte. A pénztár elnöksége 1914. évi július hó 8-án 491. szám alatt kelt határozattal és ennek július hó 14-én kézbesítése után igénylő által június hó 15-én beadott előterjesztésre a Pénztár igazgatósága 1914. évi július hó 5-én 5454. sz. a. kelt határozattal elutasította és a k-i tüdőbeteg-gondozó intézetbe utalta, mert az orvosi tanács véleménye szerint éjjeli izzadásai nincsenek, általános erőbeni állapota és táplálkozása jó.

Habár dr. K. I. pénztári főorvos és a tárgyalás során kihallgatott dr. E. L. szakértő észlelete alapján a választott bíróság megállapítja, hogy igényjogosult erőbeni állapota elég jó, lázmentes, most munkaképes, habár ő maga is azt vallotta a tárgyaláson, hogy mióta Abbáziában volt, üdült és ma tényleg érzi magát, mégis, a választott bíróság elfogadván dr. E. L. szakértő véleményét, hogy a jobbulás megerősítés, állandósítása végett tüdőbetegszanatóriumba szállítása szükséges, őt a pénztár terhére az 1907 : XIX. t.-c. 50. §-ának 2. pontja értelmében beutalta, mert a szükséges pihenés, a szubjektív nyugalom és összes szükséges feltételeknek nyújtása csak ily intézetben érhető el és pedig kecskemétiekre annál is inkább, mert a tüdőbeteggondozó itten a hadjárat miatt szünetel.

II.

A szabadkai munkásbiztosítási választott bíróság 1915. évi február hó 27-én kelt ítélete.

Ítélet: Igénylő igényjogosultságát megállapítja és végrehajtás terhével kötelezi az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító pénztárt helyiszerve a sz-i kerületi munkásbiztosító pénztár útján — arra, hogy igénylőt valamely tüdőbetegszanatóriumba 6 heti időtartamra 3 nap alatt utalja be.

Indokolás: L. A. pénztári tag azon kérelmének, hogy valamely tüdőbetegszanatóriumba helyezték el, a sz-i kerületi munkásbiztosító pénztár 10.718/1914. számú határozattal olyképp adott helyt, hogy igénylőt gyógykezelés végett a sz-i Mária Valéria közkórházba utalta: ez ellen a határozat ellen igénylő törvényszerű felebbezéssel élt. Az, hogy igényjogosult tüdőbeteg, nevezetesen a mai tárgyaláson meghallgatott bírósági orvos szakértő láttelepe szerint mind a két tüdőre kiterjedő tüdőcsúcshurutban szenved, már a pénztár által folyamatba tett eljárásban is igazolva lett. Vitás csak az volt, hogy szükség van-e a beteget szanatóriumba helyezni vagy a közkórházi kezelés is megfelel?

A kezelőorvos fenti véleménye, továbbá a bírósági orvosszakértőnek azon véleménye alapján, hogy igényjogosult 18 éves fiatal korára való tekintettel a betegség elleni védekezés sürgősebb és szükséges a szanatóriumi kezelés és hogy a közkórházi kezelés arra alig alkalmas, indokolt az ítéleti rendelkezés.

BALESETBIZTOSÍTÁS.**A megszállott országokban működő német üzemek biztosítási kötelezettsége.**

A Reichsversicherungsamt 1915. április 5-én kelt határozata.

Határozat: A külföldön végzett munkák a német balesetbiztosítás alá esnek, ha e munkák belföldi üzem nem önálló kisugárzásának tekinthetők.

Ez vonatkozik azokra a munkákra is, amelyek katonailag megszállott országokban végeztek. Az a kérdés, hogy az önállóság-nélküliség fenforog-e, az egyes konkrét esetekben bírálendő el. A megszállott országokban végzett munkákban az eddig tapasztalt viszonyok mellett erre a kérdésre azzal kell felelni, hogy ezen üzemek nem önállóak, tehát ezen munkáknál alkalmazott külföldiek is a német balesetbiztosítás alá tartoznak. Ha azonban a munkások nem tekinthetők belföldi üzem önállóságnélküli kisugárzásának, akkor az ilyen munkálatoknál alkalmazott sem külföldi, sem német munkások nem esnek a német munkásbiztosítás alá.

Ha kétséges esetekben a német munkásokat a Berufsgenossenschaft biztosításra elfogadja, a munkaadóval történt megállapodás alapján, vagy a járulék kirovásnál való figyelembevétel útján, akkor mindenesetre formális jogi biztosítási viszony állana fenn, amely a Berufsgenossenschaft-ot az esetleges balesetek kártalanítására kötelezné. A Reichsversicherungsamt a jelenlegi rendkívüli viszonyok mellett nem lát okot arra, hogy ez ellen hivatalból kifogást emeljen.

A Tiefbau Berufsgenossenschaft 1915. március 21-iki közlése, amely szerint tehát a német vállalkozók üzemei Belgiumban biztosítottak, az előbb jelzett korlátozásokkal helyes. A közlésben helyesen történik utalás arra, hogy hadifoglyok nem esnek biztosítási kötelezettség alá, éppúgy nem esnek biztosítási kötelezettség alá a Németországban visszatartott ellenséges államok honosai. E kérdésre nézve a felfogás ingadozott, a hivatal azonban újból azt az álláspontot foglalja el, hogy a visszatartott külföldi munkások nem szabadok, tehát nem esnek a biztosítási kötelezettség alá.

A pénztári járulékkövetelések közjogi természetete.

A müncheni Oberlandesgericht 1915. február 15-én kelt határozata.

Határozat: A bíróság a jogorvoslatnak nem ad helyet.

Indokolás: Az 1911. év július hó 19-én kelt Reichsversicherungsordnunggal szabályozott biztosítási jogviszonyok közjogi természetűek. A Berufsgenossenschaftoknak e törvényben gyökerező jogai a járulékok követeléseire közérdekek kielégítésére szolgálnak, tehát a közjog keretébe tartoznak, a járulékfizetési kötelezettség vitái esetén a biztosítási hivatalok, mint közigazgatási hatóságok döntenek, a járulékhátralékok közadók módjára hajtathatnak be.

A szóbanforgó esetben az a kérdés, hogy a szövetségtanácsnak 1914. évi augusztus hó 7-én kelt, a fizetési határidőknek bírói engedélyezéséről szóló rendelete vonatkozik-e a Berufsgenossenschaftok járulékaira. Erre a kérdésre a Landesgericht panaszolt végzésével egyezően, nemmel kell válaszolnunk. Erre az álláspontra utal a rendelet szószerinti szövege, amely az 1. §-ban »bürgerliche Rechtsstreitigkeiten«, polgári jogvitáról szól.

De az a körülmény is, hogy az 1. és 3. §§-ban csak a polgári bíróságok jelöltetnek meg illetékeseknek a halasztások engedélyezésére, inkább a közjogi természetű követelések bevonása ellen, mint e mellett szól. A szószerinti értelmezésen kívül egyéb okok is indokolják ezt az álláspontot. A birodalmi törvényhozás ugyan abban a helyzetben volt, hogy a birodalmi alkotmány által hozzá utalt terezenumon közjogi követelésekre nézve is a fizetési halasztások megadását a polgári bíróságokra bizza, nem tekinthető ezen jog azonban fenforgónak olyan követelésekre nézve, amelyek nem birodalmi, hanem országos jogmegállapításokból eredtek. Kizártnak kell tehát tartanunk, hogy a szövetségtanács 1914. évi augusztus 7-iki közlésében a közjogi követelések általános szabályozását szándékolta volna. Hogyha a birodalmi törvényhozás alá eső közjogi igényekről kívánt volna a rendelet intézkedni, úgy ezt kifejezésre juttatta volna, mint az 1914. évi augusztus hó 4-iki, a hadbavonultak jogainak védelméről szóló törvény 5. §-a.

Utalunk még arra, hogy a Reichsversicherungsordnung 28. §-a szerint a hátralékos biztosítási járulékok behajtására nézve az egyes országok jogára történt utalás és ezzel kapcsolatban megállapítható az is, hogy ezek az országos természetű, egy-egy országra kiterjedő szabályok nemcsak a végrehajtási eljárásban, hanem az ezzel kapcsolatos kérdésekre nézve is irányadók.

Végül nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az 1914. évi augusztus 7-i rendeletnek kiterjesztése a közjogi természetű igényekre súlyos állam-pénzügyi megfontolásokba ütközik. Éppen a háború idejében az állam és a többi közjogi természetű intézmények a nekik járó összegek pontos fizetésétől jelentős indokolás nélkül nem tekinthetnek el, az egyesnek érdekei az általános érdekekkel szemben nem jöhetnek figyelembe. Oly rendkívüli intézkedésnek, amely

ily kiterjesztést jelentene, a törvényben kifejezett világos alapot kellene találni, különösen figyelemmel arra, hogy minden célszerűségi szemponttól eltérőleg, az ilyen intézkedésekre illetékes közigazgatási hatóságok helyébe a bíróságok tekintetnének illetékeseknek.

MUNKAVISZONY.

Karácsonyi gratifikáció követelése.

I.

A berlini kereskedelmi bíróság 1914. évi március hó 18-án hozott ítélete.

Ítélet: A bíróság a panasznak helyt ad.

Indokolás: X. alkalmazott atyja, jelenleg hadbavonult fia részére, aki a panaszolt cégnél teljes ellátás mellett havi 15 márkát és évenként karácsonyi gratifikáció címen 1913. évben is 50 márkát kapott, az 1914. évre szóló karácsonyi gratifikációt követeli.

Panaszolt cég a karácsonyi gratifikáció fizetésére hajlandó nem volt annál is inkább, mert panaszos karácsonykor már nem állott szolgálatban, nyolc nappal előtte ugyanis hadbavonult. A bíróság panaszos igényét alaposnak ismerte el. Felfogása szerint a gratifikáció panaszosnak jár, mert néhány éven át egymásután megkapta. Ezen kötelezettség alól panaszolt nem vonhatja ki magát azért, mert panaszos néhány nappal karácsony előtt hadiszolgálatra hivatott be. Nem volna méltányos és jogtalan megtagadásszámba menne, ha panaszost, aki hibája nélkül szakította félbe üzleti tevékenységét, az igénytől azért ütnék el, mert formálisan még kilenc nap hiányzott a járandóság esedékességétől. Ezért volna ez méltánytalan és jogtalan, mert a szóbanforgó kilenc nap alatt is egy nyilvános kötelességnek, a haza szolgálatában tett eleget. A gratifikáció ugyan csak részben volna fizetendő, de tekintve, hogy csak kilenc nap a különbség, a bíróság panaszosnak az egész összeget ítélte meg.

II.

A berlini kereskedelmi bíróság 1915. évi február hó 18-án kelt ítélete.

Ítélet: A bíróság a panasznak helyt ad.

Indokolás: A bíróság a támasztott igényt jogosnak ismerte el, a karácsonyi gratifikáció még az alkalmazott elégedetlenségre okot adó viselkedése dacára sem tagadható meg. Panaszos panaszolt építkezési üzemének képviselője volt, a pénztárkezelésben rendellenességek konstatáltak. A panaszos beleegyezésével ezen rendellenességek egy havi fizetés visszatartásával egyenlítették ki. A munkaadó panaszos rossz magaviselete miatt a karácsonyi gratifikáció kifizetését, amely az előbbi évek szerint 123 márkát tett volna ki, megtagadta. Panaszolt cég a tárgyalásnál kijelentette, hogy panaszos megfelelő szolgálattétel esetében is, a rossz üzletmenet miatt, csak a rendes gratifikáció felét kapta volna. Ezen kijelentés folytán a kereskedelmi bíróság a panaszolt céget 62'50 márka fizetésére kötelezte. Az állandó gyakorlat szerint a karácsonyi gratifikáció állandó fizetése folytán jogos igény jellegét nyeri, ez a gratifikáció éppen úgy jár az év végén, mint minden más jogos igény és ettől az alkalmazott azért, mert munkájával a munkaadó nem volt megelégedve, meg nem fosztható.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3. Részvénytőke: 6,000.000 korona
KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

Az olasz háború térképe

gyönyörű rendkívül pontos kivitelben jelent meg a »Népszava« könyvkereskedés kiadásában. A kitűnő, öt színben elkészített háborús térkép felöleli egy teljes íven egész Olaszország, Tirol, Karinthia, Svájc, délkeleti Franciaország, az egész olasz, dalmát, albán tengerpart hegy- és vízrajzi képét, az összes vasuti és utvonalakkal, városokkal és erődítésekkel. A pontos és gyönyörű kivitel mellett a térkép rendkívül olcsó, ára 1 korona. Kapható minden könyvkereskedésben.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT :: Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirada Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőségeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékekre. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképvisellete. **Dessauer** rendszerű **Reform Röntgen** készülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális **Röntgen-lemezek**, mindennemű **Röntgen-csővek**. Az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsik- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

●●●●●●●●●●**Szigetelőcsőgyár:** Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gumi-anyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

Részletfizetésre
is szálltunk

**modern amerikai irodai-, úriszoba-
és könyvtár-berendezéseket**

Glogowski és Társa ca. és ktr.
udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képes
árjegy-
zék

ingyen
és bér-
mentve.

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN
olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók ve-
zetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg *kénes források*,
iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvize
hasznos ital ÉTVAGYZAVAROK-
NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-
SÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borviz. Hathatós szomj-
csillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Fényes a

„Tauril“ pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.

Központi iroda:
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17. szám.

WEISZ és VIDOR

faszén nagykereskedők

Telefon: József 11-31. Józsefvárosi p.-u. 9.

Ajánlják a legjobb
minőségű faszenet
iparosok részére!

GARAY SAMU

ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszersz- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányait és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-
activ iszappal való *része-
ges göngyölés*. Csúz, kösz-
vény, idegzsábák, sebészeti
utóbántalmak és izzadmá-
nyok (hasüri) eseteiben gyors
és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak
figyelmébe ajánlja az Orszá-
gos Pénztár 1909. okt. 28-án
megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat”

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehely-
mentes, kímélés munka. — Legelőkelőbb
megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. —
Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvál-
latok, éttermek, Clubok részére.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2'50 kor. — Egyleteknek 1'60 kor.

FÓRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

*Kapható minden műszaki
kereskedésben.*

Aki igazán SZALÁMIT akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Flai szalámigyár, Budapest.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítsé lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40—49.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.

Telefon 52—99.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegsegélyző és
Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szállítója.

SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket és az
összes betegápolási
cikkeket.

MAGYAR GYÁRTMÁNYÚ
DIVATOS ÉS MŰVÉSZI

LEVÉLPAPIROS

MINDEN KIVITELBEN

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPÍRNEMŐGYÁR RÉSZV.-TÁRSASÁG.

Budapest VI., Rózsa-u. 55.

V., Erzsébet-tér 19. IV., Egyetem-tér 5-6.

Nagyvárad, Rákóczi-út 5.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“.

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)

Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST, Vilmos császár-út 53,
és 13 (Andrássy-út sarkán)

Kötszerek. Műszerek. Belegápolási cikkek. Gyógyászati segéd-eszközök.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

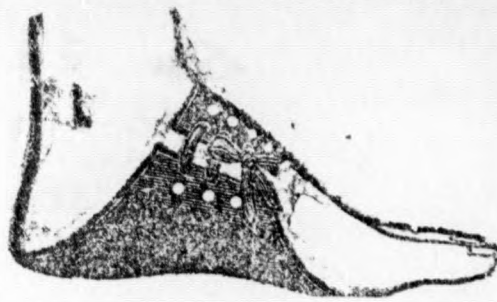
KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: PESTEN (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker.,
34-61. és 34-51. Király-utca 67. sz.

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen. Árjegyzék díjmentesen

SEGITSÉG

Fájós lábuak és ludtaluak részére a szabadalmazott

ludtalu-pfűző

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasu. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és sanatóriumok stb. stb. szállítói.

Székelly és Tsa

viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábat tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld
ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Muzeum-körut 9.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrenten)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Calvin-tér, Baross-utca 1., Ullői-út 2-4. sz.

Bejárat az Ullői-út 4. sz. kapun.
LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1912-ik év végén a 406 millió koronát ::
biztosítások összege a meghaladta.
A díjtartalékok összege: 120,416.453 K 94 f.

(a viszontbiztosítások 886.499 K 14 f-nyi tartaléka nélkül)
eddiggi kifizetések a biztosítottaknak
132,158.363 K 05 f.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozó-gépek, festékpárnák és mindennemű e szakmába vágó cikkek jutányos árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Füzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

bácsi! néni! ide figyelj!
palma kaucsuk sarokot viselj!

COPYRIGHT PALMA G.C. Ld.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG